

Universitat de les Illes Balears

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Estratègies per a dinamitzar l'esbarjo

Alba Nadal Carrió

Grau de Pedagogia

Any acadèmic 2019-20

Professor: Joan Jordi Muntaner Guasp

Departament de Pedagogia Aplicada

Índex

	Pàg.
1. Introducció.....	3
2. Justificació.....	4
3. Marc teòric.....	5
3.1. L'esbarjo: conceptualització.....	5
3.2. Estratègies per a dinamitzar l'esbarjo.....	15
3.2.1. Presa de decisions.....	16
3.2.2. Comunicació garantia de les expectatives de conducta i de seguretat.....	17
3.2.3. Proporció d'un entorn adequat.....	18
3.2.4. Implicació de la comunitat educativa.....	19
3.2.5. Obtenció d'informació.....	21
4. Metodologia.....	22
5. Resultats.....	25
6. Discussió i conclusions.....	35
6.1. Limitacions.....	39
6.2. Proposta de millora.....	40
6.2.1. Formació.....	41
6.2.2. El temps.....	42
6.2.3. L'espai.....	42
6.2.4. Comunitat educativa.....	44
6.2.5. Metodologia.....	47
6.2.6. Altres aspectes a tenir en compte.....	52
7. Referències bibliogràfiques.....	53
8. Annexes.....	56
Annex 1. Entrevista als/a les caps d'estudis dels Instituts	56
Annex 2. Graelles observació dels patis.....	59
Annex 3. Material per l'alumnat (proposta de millora).....	87
Annex 4. Fitxes de les dinàmiques (proposta de millora)	89

1. INTRODUCCIÓ

L'educació, va més enllà de la instrucció i de l'ensenyament curricular ja que, aquest, resulta insuficient. En aquest sentit, es requereixen accions més globals per tal de respondre als reptes actuals: ensenyar a pensar per un mateix, aprendre hàbits d'oci saludables, respectar a la diversitat, establir unes relacions positives a partir d'habilitats socials, entre altres (Tortosa, 2007). En aquest sentit, a mesura que la societat ha anat canviant, l'escola s'ha hagut d'adaptar de manera accelerada als canvis (Beltran, 2006). Per tant, cal replantejar-se les actuacions que s'estan duent a terme actualment, per analitzar si realment responen a l'alumnat ja que, degut a la globalització i els canvis socials i laborals, s'està educant per a un futur incert a un alumnat que no era el de fa temps i, llavors, que aprèn de manera diferent.

El present Treball de Fi de Grau, s'ha realitzat amb la intenció d'establir una sèrie de passes a seguir per tal de millorar la realitat d'un dels espais educatius, el pati. El temps d'esbarjo, sol ser percebut com un descans en el que es desconnecta de les activitats curriculars però, en realitat, és una activitat escolar més (Chica, Domínguez i García, 2012). Per aquest motiu, és fonamental donar a conèixer els beneficis que aquest pot aportar a l'alumnat i la manera en que es poden potenciar per a que causi un efecte significatiu en el desenvolupament integral dels protagonistes de l'educació: l'alumnat. Aquests, han d'aprendre certes competències socials per a viure en societat i, l'esbarjo, és el moment en que tenen la oportunitat de posar-les en pràctica, ja que és quan l'alumnat es pot relacionar en plena llibertat. Llavors, sorgeixen comportaments i emocions espontànies, que els membres de la comunitat educativa poden aprofitar per analitzar i adaptar millor el seu ensenyament, segons el que s'observi en l'alumnat durant aquest transcurs: tenint en compte els seus interessos, les seves relacions, la seva personalitat, etc.

Per tal d'analitzar aquestes qüestions, s'ha dut a terme una recerca bibliogràfica, s'han observat varis patis d'instituts de secundària i s'ha extret una sèrie de conclusions al respecte. L'estudi, s'ha centrat en l'etapa secundària de l'alumnat, perquè es considera que és en la que menys s'intervé i en la que més difícil resulta fomentar la motivació de l'alumnat. Per això, caldrà adaptar-se a les característiques d'aquesta etapa específica.

2. JUSTIFICACIÓ

El pati i l'educació inclusiva han estat motiu d'investigació en els darrers anys, però són pocs els estudis que s'han realitzat respecte a la relació d'ambdós temes. Per una banda, el pati ha estat més estudiat per motius fisiològics de la salut i l'educació inclusiva s'ha centrat més en les actuacions de l'ensenyament formal, a l'aula. Cal destacar que, les investigacions que s'han desenvolupat respecte a l'educació inclusiva en els patis, es centren en la dinamització com a finalitat de facilitar la inclusió d'un perfil d'alumnat concret i no per a tot l'alumnat que es troba al pati. Aquests articles, han servit d'ajuda per tal d'elaborar un marc teòric que representi estratègies que puguin ser utilitzades per a garantir la inclusió de tots, en el present treball.

En aquest sentit, el que es pretén és analitzar diferents perspectives respecte a la inclusió en el pati per tal d'establir certes premisses o criteris a l'hora de dinamitzar-los. Cal tenir en compte que l'esbarjo no és un temps o espai que estigui tan controlat com el temps en que l'alumnat es troba a les aules, ja que es fomenta la llibertat en les seves decisions. Per aquest motiu, es solen produir certs conflictes de convivència, als que caldrà donar resposta. El professorat que supervisa l'esbarjo, no ha rebut la formació suficient respecte a aquesta activitat educativa, sobretot en el cas d'educació secundària, etapa en la que l'alumnat sol preferir realitzar activitats sedentàries. Respecte a les activitats, la majoria d'aquestes solen estar representades pel gènere masculí o l'alumnat més major i el professorat no sol participar en elles.

La investigació es focalitzarà en l'educació secundària, ja que és una de les etapes en la que resulta més complicat implicar a l'alumnat en les activitats, el professorat sol estar especialitzat en matèries concretes i presenta carències de formació en aspectes lúdics o pedagògics (que no pas el professorat que ha cursat magisteri, per exemple) i es presta més atenció als resultats que al procés d'ensenyament-aprenentatge, donant importància a la preparació pels estudis posteriors.

Per tant, a partir del marc teòric, el present treball pretén donar resposta a les qüestions tractades mitjançant l'observació sistemàtica, per a poder analitzar la situació que es viu a les escoles, concretament a l'adaptació del pati a tot l'alumnat, al rol del professorat, a les estratègies de dinamització d'aquest temps, als recursos que es troben en aquest espai, entre altres factors que poden incidir en el desenvolupament de l'alumnat. D'aquesta manera,

s'elaborarà una proposta didàctica pel temps d'esbarjo que respongui a tot l'alumnat i que pugui facilitar al professorat i als centres educatius la seva dinamització, proporcionant recursos i estratègies que garanteixin un desenvolupament òptim als protagonistes de l'educació, els estudiants.

3. MARC TEÒRIC

3.1. L'esbarjo: conceptualització

L'escola és una de les institucions que disposa d'un espai concret per a l'esbarjo i el joc, amb la finalitat d'educar als ciutadans (Molins-Pueyo, 2009) de manera integral mitjançant processos pedagògics (Castañeda i Zuluaga, 2018). És important destacar aquesta concepció global del desenvolupament (Gras i Paredes, 2015; García, 2014) ja que, com indica Tortosa (2007), cada tipus d'intel·ligència és important i, llavors, cada una s'ha de potenciar. Des d'aquesta premissa, tal com exposen García-Arias i Nogales-Martínez (2018), el pati es pot definir com el temps de descans que es duu a terme a l'exterior de les aules i que, com indiquen Artavia-Granados (2014) i Chaves (2013), consisteix en realitzar, de manera espontània i segons el propi interès, diferents activitats recreatives.

Cal tenir en compte que la conceptualització del pati pot incloure diferents perspectives (De Castro, 2018). En primer lloc, la literatura es centra en aspectes relacionats amb el descans, en segon lloc, es focalitza en el factor socialitzador que suposa (García-Arias i Nogales-Martínez, 2018) i, en tercer lloc, presenta un significat pedagògic (De Castro, 2018).

Des de la primera perspectiva, tal com expliquen Lebrero, López i Sarrate (2016), es pot entendre a partir de diferents teories: en primer lloc, la teoria de l'energia sobrant fa referència a l'ús del pati per a minvar aquesta energia reprimida, inquietud o agitació, encara que no és determinant; en segon lloc, des de la teoria de la novetat es percep que el pati genera més interès en les classes posteriors a aquest, ja que l'atenció disminueix si no hi ha un descans; i, en tercer lloc, des de la hipòtesi de la maduresa cognitiva, com també afirmen Chaves (2013), Ramstetter i Murray (2017) i García (2014), es considera que l'aprenentatge és més significatiu quan es realitzen tasques en varis intervals de temps i no de forma continuada, per lo que s'optimitza l'atenció i el comportament.

Des de la segona perspectiva, es considera que l'esbarjo és un element socialitzador, que ofereix oportunitats d'aprenentatge i l'adquisició de valors (Artiles, Gómez i Hernández, 2016; García-Arias i Nogales-Martínez, 2018; Gras i Paredes, 2015; Ramstetter i Murray, 2017), ja que l'alumnat disposa de la possibilitat de practicar les seves habilitats socials i emocionals (Artavia-Granados, 2014; García-Arias i Nogales-Martínez, 2018; Ramstetter i Murray, 2017) des de la llibertat en la presa de decisions i de l'aprenentatge modelat entre companys, per lo que l'esbarjo es pot considerar “un estimulador de les virtuts i la convivència social, entre la comunitat educativa”, fet que pot propiciar un increment en la integració escolar (García-Arias i Nogales-Martínez, 2018, p. 390).

Respecte a lo anterior, per una banda García-Arias i Nogales-Martínez (2018), afirmen que actualment no existeix consens en la literatura respecte a que la millora de la socialització sigui significativa però per altra banda indiquen que, segons l'evidència científica, dependrà de les intervencions que es realitzin, destacant les que tenen a veure amb el desenvolupament d'habilitats socials. És així perquè, com expliquen Frías, Landa i Lorente (2011, p.117), l'esbarjo “no és només la agradable manera de passar el temps lliure, sinó l'aprofitament d'aquest temps de manera positiva a la societat, de tal manera que contribueixi al desenvolupament de la personalitat”.

Per tant, independentment de que s'aconsegueixi una convivència òptima o no, l'esbarjo és un espai que mitjançant la interacció entre iguals ofereix la oportunitat de fomentar certs aprenentatges i valors que configuren la personalitat de l'alumnat. A més, cal no oblidar-se de que suposa un temps de descans que pot incrementar el seu rendiment acadèmic.

Des de la tercera perspectiva, la pedagògica, es contempla el pati com un espai o temps que pot formar a l'alumnat, en relació al desenvolupament de valors socials (De Castro, 2018), per lo que es pot observar la relació existent entre aquesta i l'anterior perspectiva. A més, tal com indica Vila (2010), s'ha observat que pot ser l'únic moment del dia en que l'alumnat jugui i es relacioni amb els companys, el que suposa un aprenentatge que no seria possible a una classe estructurada. Per tant, el pati s'entén com un espai en el que l'alumnat realitza certs aprenentatges que fomenten el seu desenvolupament.

En aquest sentit, seguidament, s'exposaran els factors que suposen un impacte positiu en l'alumnat, gràcies a l'esbarjo. Es a dir, els beneficis físics o psicopedagògics que produeixen en ells/es, pel fet de descansar o dur a terme activitats durant el temps determinat en aquest

espai. A continuació, a la Taula 1, es mostrarà de manera esquemàtica la informació que es podrà trobar, per a que serveixi de guia:

Taula 1. Beneficis físics i psicopedagògics que produeix el pati en l'alumnat.

BENEFICIS DEL PATI		
	Físics	Psicopedagògics
Descans	Moviment lliure. Sistema immunològic (benestar).	Productivitat. Aprentatge. Eficiència.
Activitats	Independència. Reducció de l'estrès. Salut.	Imaginació. Seguretat. Competitivitat. Relacions socials (habilitats social col·laboració, valors...) Formació integral de la personalitat (fomenta l'esperit crític. Llenguatge emocional, cognitiu i social. Autoconeixement. Responsabilitat.

Elaboració pròpia a partir de: Artavia-Granados (2014), Artiles, Gómez i Hernández (2016), Chaves (2013), De Castro (2018), Frías, Lanta i Lorente (2011), Chmelík et al. (2016), García (2014), García-Arias i Nogales-Martínez (2018), Gras i Paredes (2015), Ramstetter i Fink (2019), Tortosa (2007) i Vila (2010).

Tal com indiquen Ramstetter i Fink (2019), és convenient revalorar l'esbarjo ja que, com afegeixen Gras i Paredes (2015), a partir d'aquest s'obtenen beneficis psicològics i físics que suposen avantatges educatives, per lo que cal contemplar-ho com una oportunitat per a treballar la convivència a través d'activitats que fomentin valors com l'empatia, la

col·laboració, el respecte, la coeducació o, com indiquen Frías, Lanta i Lorente (2011): la tolerància, l'afecte o la responsabilitat.

De manera general, es pot considerar que el temps de descans fomenta l'increment en la productivitat del seu procés d'ensenyament-aprenentatge (Artavia-Granados, 2014; Chaves, 2013; García, 2014; García-Arias i Nogales-Martínez, 2018; Gras i Paredes, 2015) així com l'eficiència (Chaves, 2013). Pel que fa a les activitats, es dona importància al fet de que no estiguin estructurades, ja que proporcionen beneficis socials, emocionals i en la creativitat (Ramstetter i Fink, 2019), com també afirma Artavia-Granados (2014, p.20), concretant que “permeten el moviment lliure, estimulen la seva imaginació, seguretat, competitivitat, independència i obtenen la oportunitat d'establir relacions interpersonals amb altres companys”. Aquesta interacció social, com s'ha explicat anteriorment, ajuda a formar la personalitat de manera integral (Gras i Paredes, 2015), per lo que serà important formar moralment en valors per a que es puguin transferir posteriorment (Frías, Lanta i Lorente, 2011; Ramstetter i Fink, 2019), ja que el pati pot ser l'únic moment del dia en que es puguin socialitzar (Chaves, 2013).

Concretament, cal destacar factors com és el de la llibertat que pot sentir l'alumnat, en comparació amb altres hores lectives (Gras i Paredes, 2015; De Castro, 2018), ja que pot escollir en major mesura el que ha de fer, amb qui ho vol fer (Chaves, 2013), inventar normes, prendre decisions, deixar de jugar quan vulguin, etc. (García-Arias i Nogales-Martínez, 2018), per lo que faria referència a la independència que abans s'ha mencionat. A més, l'alumnat necessita llum de l'exterior, ja que és important pel sistema immunològic, fent també que es senti millor (Chaves, 2013 i García, 2014).

En aquest sentit, el pati és beneficiós perquè es troba a un espai obert, al contrari que l'aula, per tant no existeixen tantes restriccions o control, el que facilita que l'alumnat s'expressi tal com és (Chaves, 2013; García, 2014) i redueixi l'estrès, factor que pot impactar negativament en l'aprenentatge i la salut. Tot i així, cal esmentar que existeix insuficient informació respecte a la relació entre el tipus de lliçó i l'esbarjo posterior per a compensar l'estrès (Chmelík et al., 2016). També, cal destacar la relació que realitza De Castro (2018) entre la llibertat característica del pati i l'expressió de la seva personalitat, ja que es fomenta que aquesta sigui més natural, sense oblidar que les activitats no estructurades proporcionen més oportunitats a

tot l'alumnat (Artiles, Gómez i Hernández, 2016) el que suposa una gran importància referent a la convivència i la inclusió de l'alumnat (García-Arias i Nogales-Martínez, 2018).

Pel que fa als **beneficis físics**, cal destacar que aquesta sensació de llibertat possibilita la pràctica de certes habilitats i moviments que fan que l'alumnat obtingui millores en la seva salut (Vila, 2010) i, no només la salut física, sinó que la mental es beneficia d'aquesta, incrementant-se (Gras i Paredes, 2015; Chaves, 2013). En aquest sentit, García (2014), afirma que el cervell s'activa més mentre s'exercita el físic que per sí sol. Per tant, com exposa l'Acadèmia Americana de Pediatria (2013, citat a Ramstetter i Murray, 2017), el joc a l'aire lliure que es desenvolupa al pati pot contraposar a l'activitat sedentària que es sol dur a terme a les aules tenint en compte que, com també afirmen Chmelík et al. (2016) es recomana realitzar una hora diària d'activitat física. Cal tenir present que aquest descans no deixa de ser aprofitat per a cobrir les necessitats bàsiques fisiològiques com menjar i beure (De Castro, 2018). Concretament, el joc que es duu a terme a l'esbarjo pot desenvolupar la musculatura i la coordinació. Llavors, com es pot contemplar, existeixen coneixements suficients respecte als beneficis físics que proporciona l'esbarjo (Chmelík et al., 2016).

Referent als **beneficis psicològics**, l'Acadèmia Americana de Pediatria (2013, citat a Ramstetter i Murray, 2017), indica que el desenvolupament emocional i cognitiu s'optimitza de la mateixa manera que el social i el físic, com la capacitat de negociar els conflictes. Llavors, es pot contemplar que les emocions i la cognició, es relacionen amb la socialització, ja que aquesta implica accions que cal gestionar i que, com s'ha indicat anteriorment, fomenta el desenvolupament de la personalitat. Tal com indica De Castro (2018), els humans sentim la necessitat de reconeixement, ja sigui a través del lideratge o de la pertinença al grup, que es pot cobrir en el temps del pati.

Com indica Vila (2010), la sensació d'alliberació de l'estrès també forma part dels beneficis emocionals, fomentant l'autoconeixement de les seves habilitats, perseverança, responsabilitat, acceptació d'un mateix, coneixement dels comportaments aprovats o no pels demés, etc. que incrementa, com també assenyalen Frías, Landa i Lorente (2011), el desenvolupament del caràcter o personalitat, el que permetrà una millora en l'esperit crític i en la consciència de la seva responsabilitat social individual.

Per tant, aquesta interacció complementa l'experiència de l'aula (Ramstetter i Murray, 2017), fet que pot ser aprofitat pel professorat, observant a l'alumnat, ja que els a pot aportar

informació sobre com treballar amb cada un d'ells (Ramstetter i Fink, 2019; De Castro, 2018). En aquest sentit, les relacions interpersonals són fonamentals per a l'escola (Artavia-Granados, 2014), ja que permeten comprendre les respostes emocionals (García-Arias i Nogales-Martínez, 2018). Aquesta interacció, pot suposar **beneficis socials i pedagògics** perquè, com destaca Vila (2010, p.115), permet practicar la “resolució de conflictes, cooperació, respecte per les normes, torns, compartir, utilitzar el llenguatge per a comunicar-se” o, com indiquen Gras i Paredes (2015, p.22), l'esbarjo implica “negociar, cedir, jugar en equip, aprendre a guanyar i a perdre, imaginar, inventar jocs i normes, representar rols”, respectar les diferències i a l'autoritat, superar la timidesa, etc.

Com expressa Vila (2010) les activitats exploratòries estimulen el desenvolupament cognitiu (creativitat, llenguatge, habilitats socials, intel·ligència, etc.) i al tornar del pati l'alumnat està més atent, per lo que és més fàcil controlar la classe per part del professorat, ja que disminueixen les disruptcions. Per tant, l'esbarjo pot contribuir a (Frías, Landa i Lorente, 2011, p.117):

...realitzar un treball pedagògic més sòlid des dels primers graus quant a la formació de qualitats morals en els nens/es, perquè aquestes es converteixin en motius estables de la conducta en moments posteriors del seu desenvolupament i aprenguin a compartir espais socials, des de posicions de col·laboració, tolerància, afecte i responsabilitat.

Per això, com assenyala Tortosa (2007), és essencial no només afavorir el desenvolupament de la intel·ligència intel·lectual sinó també la emocional per a que la conducta en societat no causi conflictes, per lo que s'han d'afavorir les potencialitats de l'alumnat per aconseguir que la formació i el desenvolupament sigui integral o global, com també indiquen Gras i Paredes (2015). En aquest sentit, per tant, es pot comprovar que el pati permet desenvolupar les capacitats i continuar educant, a partir del joc i de les activitats, essent una via didàctica més que incrementa la participació de tot l'alumnat, potenciant la coeducació (Gras i Paredes, 2015). Llavors, és important que la comunitat educativa sigui conscient del que propicia aquest espai (Chaves, 2013).

Per tal de comprendre millor el que suposa l'esbarjo per a l'alumnat, cal tenir en compte certs aspectes d'aquest espai. Seguidament, es mostraran algunes de les característiques a destacar, és a dir, respecte al joc o activitat que es duu a terme, al temps en que es realitza, a com

organitzar l'espai i als recursos que cal utilitzar per a dinamitzar-ho. A continuació, a la Taula 2, es poden observar de manera visual les característiques principals dels anteriors factors a tenir en compte:

Taula 2. Característiques de l'esbarjo, a tenir en compte: el joc, el temps, l'espai i els recursos.

CARACTERÍSTIQUES DE L'ESBARJO	
EL JOC	<ul style="list-style-type: none"> - És un assaig de la vida adulta. - Complementa i millora els processos educatius. - Suposa aprendre entre companys i aprendre a aprendre (a comunicar, a jugar...). - Actualment, es prioritzen les activitats sedentàries (s'evidencien poques activitats, sobretot lúdiques i físiques), existeix jerarquia en la distribució i poca interacció entre l'alumnat. - Tipus de jocs: físics o de moviment, socials, creatius i cognoscitius, lliures i tranquils.
EL TEMPS	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot gaudir de manera educativa. - És percebut com a lúdic i flexible, amb més llibertat. - Sol ser a mitjan matí o durant la tarda. - Normalment, la duració és d'uns 30 minuts al dia (5280 minuts durant el curs). - Com a mínim, hauria de ser de 15/20/30 minuts (depenent de l'autor). - No s'ha de dur a terme abans o després de l'assignatura d'Educació Física.
L'ESPAI	<ul style="list-style-type: none"> - Solen ser àrees interiors. - Es sol utilitzar a l'assignatura d'Educació Física. - Ha de permetre explorar i experimentar lliurement. - Cal aprofitar els desnivells del terreny. - Ha de ser el més motivador possible. - S'ha d'adaptar a les característiques de l'alumnat.

	<ul style="list-style-type: none"> - S'ha de dividir en varies zones de joc, diferenciades o separades amb plantes i/o tanques. - Cada tipus de joc, requereix una zona per a permetre el seu desenvolupament: zona energètica, zona social, zona natural, zona lliure i zona tranquil·la.
ELS RECURSOS	<ul style="list-style-type: none"> - Els jocs poden implicar instal·lacions i materials. - Han d'organitzar l'espai, perquè el pati no té estructura. - Han de ser variats, però no sol ser així (solen ser porteries i/o canastres). - Depenen de l'espai disponible, de les interpretacions, perspectives i decisions que es prenguin sobre la socialització i la disciplina.

Elaboració pròpia a partir de: Artavia-Granados (2014), Castañeda i Zuluaga (2018), Cenizo et al. (2009), D'Angelo (2017), Díaz (2008), García-Arias i Nogales-Martínez (2018), Gras i Paredes (2015), Molins-Pueyo (2009), Navarro (2012) i Salas-Sánchez i Vidal-Conti (2019).

Per a començar, en primer lloc, cal tenir en compte que, el joc, “és un assaig de la vida adulta” (Molins-Pueyo, 2009, p.2) per lo que, molts centres, ja han modificat la metodologia de treball per a que l'alumnat aprengui entre companys, fet que també destaquen d'Angelo (2017) i Díaz (2008). Concretament, quan l'alumnat juga, aprèn a aprendre, és a dir a comunicar-se, a jugar... (Díaz, 2008). Actualment, la realitat és que la revolució tecnològica ha transformat l'oci, generant la prioritització d'activitats sedentàries (Navarro, 2012).

En segon lloc, cal fer referència a l'organització i planificació, que és fonamental per tal de gaudir el temps d'oci de manera educativa (Gras i Paredes, 2015). El temps en que l'alumnat es troba al pati sol ser a mitjan matí o durant la tarda (Castañeda i Zuluaga, 2018), percebut des d'una aparent llibertat (Castañeda i Zuluaga, 2018; García-Arias i Nogales-Martínez, 2018) com a lúdic i flexible (Artavia-Granados, 2014). Tal com exposen Gras i Paredes (2015, p.26), “diversos estudis demostren que un descans de 15 minuts com a mínim contribueix a la millora de l'aprenentatge, desenvolupament social i a la salut”. També, la National Association for Sport and Physical Education (2006, citat a Chaves, 2013), indica que el temps de descans ha de ser de mínim 20 minuts i, per la seva banda, Chmelík, et al. (2016) afirmen que aquest temps ha de ser de 30 minuts.

Aproximadament, el temps que es dedica a l'esbarjo és d'uns trenta minuts al dia (Molins-Pueyo, 2009), que faria referència a un total de 5280 minuts durant el curs escolar, per lo que és important repensar el que succeeix, sobretot tenint en compte que la contribució física, social, emocional i cognitiva que implica (Salas-Sánchez i Vidal-Conti, 2019). Encara que, cal anar en compte perquè, tal com indica Chaves (2013), és important que l'esbarjo no es dugui a terme abans o després de les classes d'Educació Física. Per tant, com afirma aquest darrer autor, cal revisar el temps d'esbarjo, tenint en compte el període que l'alumnat requereix i analitzar l'efectivitat de dur a terme només tres períodes d'entre 10 i 20 minuts.

En tercer lloc, referent a l'espai en que es duu a terme l'esbarjo, es pot contemplar que solen ser àrees interiors que generalment s'utilitzen per a l'assignatura d'Educació Física, tal com afirmen Cenizo et al. (2009). Segons els anteriors autors, l'espai "ha de permetre explorar, experimentar i practicar lliurement per tal d'adquirir coneixements imprescindibles per a construir la personalitat" (2009, p.159), el que suposa que siguin el més variats i motivadors possible, adaptant-se a les seves característiques.

Recomanacions com les de Cenizo et al. ja tenien en compte el fet de diferenciar varies zones de joc a un mateix espai, aprofitant els desnivells del terreny, per a permetre més llibertat d'elecció: "de joc lliure, de jocs equipats, de pilota, de joc cobert" (2009, p.159).

Per altra banda, el Central Mortgage and Housing Corporation, assenyalava la necessitat d'adaptar les zones segons l'etapa escolar, el que justifica la distribució de diferents zones, separades amb plantes o tanques, que donin resposta als tipus de jocs que realitza l'alumnat (Cenizo et al., 2009):

- a) Físics o de moviment: requereix d'una zona que permeti moviments energètics. Aquesta àrea ha d'estar el més enfora possible dels jocs creatius, el que no sol ser molt comú, ja que aquests darrers suposen concentració.
- b) Socials: implica un espai en el que s'afavoreixin les relacions, el joc dramàtic, la imaginació, etc.
- c) Creatius i cognoscitius: suposa proporcionar materials per a manipular (arena, arbres, fusta, terra, herba, aigua...) i per a fomentar la curiositat i la imaginació.
- d) Lliures: requereixen esplanades lliures.
- e) Tranquils: implica una zona que apartada per a que permeti reflexionar i que disposi d'equipaments de descans com els bancs.

En quart lloc, en relació als recursos que es troben al pati (els quals dependran de l'espai del que disposi el centre), cal destacar els materials i equipaments que utilitza l'alumnat "per a dur a terme activitats que complementen i milloren els seus processos educatius" (2009, p.157) i que dependran de les interpretacions, perspectives i decisions que es prenguin respecte a la socialització i la disciplina, tal com expliquen Cenizo et al. Els anteriors autors, afirmen que els materials que hi sol haver són porteries i/o canastres, per lo que no sol variar molt el disseny.

En definitiva, com expliquen Navarro, Pérez i Uceda (2014, p.49), "les administracions públiques, a partir de les polítiques inclusives, han de construir projectes de gestió pública capaços de protocol·litzar en positiu els espais i activitats per a l'oci" per a que aquestes siguin educatives i motivadores (integradores, estructurades, supervisades, constructives...) perquè, si no, es poden obtenir conseqüències negatives o de risc en els adolescent. Per tanto, com també afirmen Artiles, Gómez i Hernández (2016), el que resulta eficaç és educar a tot l'alumnat en la inclusió, per a sensibilitzar-lo i millorar les relacions socials. En aquest sentit, els centres, han de recollir en els PEC, Pla Anual i Reglaments de règim intern la informació, la normativa del pati, l'espai, la vigilància, les normes, etc. en els quals s'ha evidenciat una actitud més punitiva en els centres més grans i privats, encara que disposen de més professors/es (Molins-Pueyo, 2009).

En relació al professorat, que és l'encarregat d'atendre a l'alumnat en el temps d'esbarjo (Gras i Paredes, 2015), cal tenir en compte que pot incidir en el desenvolupament de l'alumnat ja que "en els centres en els que es produeix algun tipus d'intervenció, els resultats difereixen molts d'aquells centres que intervenen poc" (Molins-Pueyo, 2009, p.14). Com afirmen Salas-Sánchez i Vidal-Conti, s'hauria de reflexionar i conèixer més el que ocorre en aquest transcurs, ja que "pot ajudar a detectar debilitats d'organització, d'estructura i/o de relacions interpersonals" (2019, p.72), incorporant la pedagogia al pati. Segons Tortosa (2007), la intervenció al pati dels centres no està resultant eficaç ja que es segueixen produint conflictes de convivència, tot i que es conegui la teoria, per lo que es requereixen propostes alternatives a les actuals.

Respecte a la manera en que el professorat ha de supervisar el pati, existeixen pocs estudis (Feille i Nettles, 2019). La supervisió, com indica Artavia-Granados (2014), és un procés que ha de garantir la prevenció i la convivència en els centres, el que suposa mantenir un rol

preventiu, creatiu i modern o democràtic, ja que permet valorar a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat (evitant la supervisió correctiva, permissiva i paternalista). Concretament, segons Ramstetter i Murray (2017), l'esbarjo s'ha de supervisar de manera indirecta ja que, com indica Tortosa (2007), la intenció és fomentar la relació entre l'alumnat a llocs reals.

En aquest sentit, Artiles, Gómez i Hernández (2016), afirmen que la intervenció del professorat en el pati no sol ser directa i, com afegeix Tortosa (2007), és més freqüent que s'intervingui quan succeeix el problema, amb sancions, vigilància o correccions, que no pas per a prevenir-lo, o després de que aquest aparegui, actuació que, segons Tesio (2018), no seria inclusiva. És important indicar que, els resultats d'un estudi de Feille i Nettles (2019), mostren que el professorat que intervé al pati, és poc sorprenent. En aquest sentit, també Aragay et al. (2012), fan referència a les activitats habituals durant l'esbarjo, afirmant que són poc creatives, molt estereotipades i segregadores (per sexe, edat i cultura). La causa, pot ser que sigui la que indica D'Angelo (2017, p.193): "supervisen però no s'impliquen en les activitats de l'alumnat". Com assenyalen Gras i Paredes (2015), el professorat no sol donar importància a l'esbarjo com a espai educatiu i no sol observar el comportament de l'alumnat. A més, a partir del que menciona Feille (2013), és important fer ús del pati no només en els descans, sinó també per a treballar continguts curriculars, reivindicant un canvi de pensament.

Per tant, en resum, és convenient que el professorat s'impliqui en les activitats de l'alumnat, de manera creativa i inclusiva, per lo que serà necessari que percebi el pati com un espai educatiu més. D'aquesta manera, serà possible que es garanteixi la prevenció de conflictes i la millora en la convivència, dels centres educatius. Per això, el professorat ha d'adquirir un rol preventiu, creatiu i modern o democràtic. Això, possibilitarà detectar certes debilitats en les relacions interpersonals, a més d'orientar en la gestió dels conflictes valorant a cada alumne/a, d'una manera responsable i solidaria. En el següent apartat, es concretaran algunes de les estratègies que el professorat pot utilitzar.

3.2. Estratègies per a dinamitzar l'esbarjo

A partir del que s'ha introduït anteriorment, es pot observar que existeixen diferents maneres d'intervenir i, en aquest apartat, es desenvoluparà de manera més concreta. La majoria dels

autors, recomanen una sèrie d'estratègies a seguir, que es focalitzen en les actuacions que han de realitzar els centres educatius, per tal de millorar la dinamització dels patis ja que resulta necessari que l'escola del segle XXI realitzi un canvi radical (García, 2014), que fomenti no només l'entreteniment sinó l'experiència creativa i desenvolupament personal, col·lectiu i constructiu (Vieites, 2016), el que implica que els patis siguin dinàmics i transversals (Castañeda i Zuluaga, 2018).

Seguidament, de manera més específica, els següents subapartats, els quals es basen en les cinc estratègies que recomanen Salas-Sánchez i Vidal-Conti (2019), per a la millora de l'oci en els centres, establertes per Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America (2017), definiran les passes a seguir.

3.2.1. Presa de decisions

Per a dinamitzar l'esbarjo, caldrà que es prenguin una sèrie de decisions que repercutiran en seu funcionament. Abans que res, caldrà analitzar si les **polítiques del centre** es corresponen amb les que indiquen les demés i considerar certes maneres de revisar, enfortir o incloure aquestes altres polítiques, per a que siguin més integrals (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017). En aquest sentit, es recomana implementar programes inclusius en els patis per tal de proporcionar eines i estratègies per a que tot l'alumnat aprengui a respectar la diversitat jugant junts (d'Angelo, 2017). Concretament, una de les qüestions que més es destaca és el dret a gaudir del temps de pati per part de tot l'alumnat, a més de poder accedir als espais i les activitats que es portin a terme (d'Angelo, 2017; Ramstetter i Murray, 2017), el que implica evitar imposar com a càstig l'eliminació de l'esbarjo (Chaves, 2013).

Seguidament, caldrà assegurar-se de que les polítiques s'apliquen o implementen a l'esbarjo, revisant les polítiques de manera rutinària a partir de noves evidències que les puguin reorientar, elaborar un **pla de l'esbarjo** per escrit per a que quedin identificades les decisions preses anteriorment, els membres que realitzaran les estratègies i els espais (exterior i interior) a utilitzar (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017). Respecte a l'ús que es farà de cada espai, encara que es recomana que sigui exterior, qualsevol

espai del centre es pot considerar rellevant per a realitzar una activitat o intervenció, encara que sigui en temps de pati (Tortosa, 2007).

En aquest sentit, cal tenir en compte que les condicions meteorològiques poden determinar-ho, per lo que serà necessari establir certes directrius per a garantir la seguretat de l'alumnat i comunicar-ho a tota la comunitat educativa, a més de capacitar-la (es recomana que la **formació** es realitzi un cop a l'any) respecte a la supervisió que cal dur a terme, les estratègies i activitats a realitzar (com utilitzar les zones i amb quins recursos), les normes, els protocols, les expectatives, les característiques de l'alumnat, les actuacions davant emergències mèdiques, sobre com fomentar la participació de l'alumnat (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017), els beneficis dels programes i les pràctiques més efectius (Ramstetter i Murray, 2017), etc. Per tant, degut a que l'oci és decisiu en la inclusió social, caldrà oferir formació i més recursos (Lebrero, López i Sarrate, 2016) i, també, seria necessari formar al futur professorat en una renovació en metodologies, apropant la teoria i la pràctica (Chica, Domínguez i García, 2012).

3.2.2. Comunicació i garantia de les expectatives de conducta i de seguretat

En relació amb l'anterior subapartat (presa de decisions), a continuació, serà important tenir en compte com es garantiran les condicions del pla a l'esbarjo, com es transmetran aquestes polítiques i que o com s'haurà d'ensenyar a la formació de la comunitat educativa.

En primer lloc, per tal d'assegurar-se de que els espais i les instal·lacions de l'esbarjo compleixen les **normes de seguretat** recomanades a les polítiques anteriorment revisades, caldrà que es publiquin les normes d'ús de les instal·lacions i del material de cada zona i de les estructures de les activitats o jocs (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017; Chaves, 2013) de manera visual, incloent també la data en que es durà a terme i les normes de convivència (d'Angelo, 2017) que, segons Domenech (2017), han d'estar consensuades amb l'alumnat. Referent a la seguretat, Chaves (2013), afegeix que és convenient que el professorat o encarregats de supervisar, intervinguin quan aquesta es trobi en risc, ja sigui de manera física o emocional. De la mateixa manera, Gras i Paredes (2013), indiquen que és fonamental que el professorat o supervisors s'ubiquin en zones amagades (com els banys o els racons) per a controlar millor els conflictes i facilitar el seu suport.

En segon lloc, caldrà **comunicar** a tots els membres de la comunitat educativa, les normes, els protocols i les expectatives que facin referència a l'esbarjo, reforçant de manera positiva les propostes de millora i establint conseqüències quan no es compleixin (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017) encara que, Domenech (2017) recomana evitar el reforç negatiu o càstig, decantant-se per una correcció en privat i una explicació del que es pot millorar.

En tercer lloc, serà convenient **ensenyar habilitats** per a gestionar els conflictes i així intentar prevenir-los, a partir d'estratègies a utilitzar a l'esbarjo, que es poden ensenyar a l'aula o reforçar-les per part del professorat o persones voluntàries durant l'esbarjo (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017; Ramstetter i Murray, 2017). Aquestes habilitats socials a potenciar, hauran de fomentar la cooperació (Chaves, 2013) i un ús més democràtic de l'espai per a que s'aconsegueixin regular els comportaments, millorar les relacions interpersonals i assumir responsabilitats (Artiles, Gómez i Hernández, 2016; Gras i Paredes, 2013).

3.2.3. Proporció d'un entorn adequat

Per una banda, a més de garantir la seguretat de l'alumnat, a partir de certes mesures i estratègies, caldrà que es proporcionin els **recursos adequats**, segons els seus interessos i les seves característiques, que es garanteixi el seu accés i que es potenciï la participació de tot l'alumnat (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017; Chaves, 2013). Els materials, com afirma Tortosa (2007), han d'anar més enllà d'una pilota, afegint altres com són les cordes, les pintures, els jocs, les cartes, la música, etc. per tal de prevenir en salut i fomentar les seves relacions. Concretament, García, explica que l'auto-construït (reciclat i econòmic), el qual ha causat bastant èxit degut a la seva metodologia innovadora, proporciona beneficis com (2014, p.14): "incrementar el temps de participació, la coeducació, i el respecte pel material personalment fabricat, disminueix la discriminació, fomenta la interdisciplinarietat, s'adapta el material a l'alumne i no a la inversa".

Per altra banda, com ja s'ha indicat a anteriors apartats, serà convenient **adaptar l'espai** a les activitats que es duren a terme amb aquests recursos, afegint marques o línies a la superfície de cada zona, pintant murals, etc. (pot ser amb l'ajuda del professorat d'art) per a que

s'estimuli la creativitat i es fomenti el joc, a més de diferenciar cada àrea; es pot fer per colors, però també amb espais naturals (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017).

3.2.4. Implicació de la comunitat educativa

Un cop que s'hagi comunicat la política del centre i les normes de seguretat, s'hagi format a tota la comunitat educativa respecte a la dinamització del pati i es proporcionin els recursos adequats a un espai correctament adaptat, caldrà **establir els rols i les responsabilitats** de les persones que supervisin l'esbarjo i que puguin facilitar la participació a les activitats que es duguin a terme durant aquest temps (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017).

Tal com indica d'Angelo (2017), *la persona que supervisa* el pati ha de servir de suport, com a modelat per a l'alumnat, intentant que es cooperi i s'eviti la competició, ja que així es cerca un objectiu comú. En aquest mateix sentit, Domenech (2017) concreta que no s'ha d'estimular la rivalitat, sinó que s'ha de conscienciar de que cada alumne/a destaca en algun aspecte i que la funció de cada un/a és important, com també indica Navarro (2012), afegint que la competitivitat des d'una perspectiva educativa (donant importància a l'esforç i no al resultat final) ensenya a perdre i a guanyar, a autogestionar les emocions, a tolerar la frustració, etc. Per tant, es pot contemplar que, l'enfocament que es transmeti a les activitats, garantiran certs ensenyaments beneficiosos per al seu desenvolupament.

De manera més específica, per tal d'incrementar la motivació o la participació de l'alumnat, tal com afirma Domenech (2017), el professorat que supervisa haurà que:

- Proporcionar raonaments explicatius respecte a la importància de cada dinàmica, de manera que augmenti el seu interès, aclarint l'objectiu i de la transcendència a la vida diària.
- Utilitzar les TIC per a facilitar la comunicació dels participants, informar dels resultats de les tasques, rebre el reforç positiu, permetre resoldre dubtes, proposar reptes pel seu temps lliure relacionats amb la temàtica, etc. Per exemple, es poden utilitzar les xarxes socials com Whatsapp, Twitter i Facebook, per a preparar futures

sessions, comptant amb la opinió de l'alumnat, atenent als seus interessos. Un altre exemple seria l'ús de videojocs actius.

- Fomentar l'autonomia de manera progressiva, proporcionant les estratègies metodològiques pertinents.
- Quan alguna activitat, temàtica o decisió, incomodi o desmotivi a l'alumnat, s'ha de sentir entès i recolzat, aportant alternatives que acceptin.
- S'han de sentir capaços de realitzar les activitats, per tal de que gaudeixin d'aconseguir els objectius, experimentant almenys l'èxit almenys una vegada. Per això, cal ajustar les activitats a les condicions físiques, cognitives i emocionals.
- Donar importància a l'esforç i la participació, per a que es relacionin de manera positiva.

Encara que, també, cal tenir en compte el paper que representa *l'alumnat* en la planificació i en l'esbarjo, al que caldrà involucrar, fomentant que pugui elegir les activitats a realitzar, adquirir rols de lideratge per a dirigir les seves pròpies activitats, modelant habilitats socials positives i donant suport als propis companys (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017), participant en l'elaboració de les normes (Gras i Paredes, 2013; Ramstetter i Murray, 2017), de les temàtiques dels jocs, en la modificació de les activitats, (d'Angelo, 2017), etc. D'aquesta manera, seran protagonistes actius en els projectes que es basin en els seus propis interessos (Lebrero, López i Sarrate, 2016) i, a més, augmentarà la seva implicació (Domenech, 2017).

Per tal de que el professorat, pugui conèixer les demandes de l'alumnat, caldrà establir una relació oberta i sincera, tenir en compte les seves preferències, fomentant una actitud receptiva i responsable del seu propi aprenentatge (Domenech, 2017). En relació a la responsabilitat per part de l'alumnat, es pot garantir mitjançant el sistema d'ajuda entre iguals (Gras i Paredes, 2013), en el que els propis alumnes són els mediadors, actuació que reforça l'amistat, dona suport i orienta a tot l'alumnat, ja que suposa una oportunitat d'inclusió educativa que millora la competència social (Larrote, Liesa i Vázquez, 2018). En concret, l'alumnat mediador, com indica Tortosa (2007), observa i avalua els conflictes, informant al professorat quan sigui necessari el seu suport.

Llavors, per una banda, serà convenient que el personal del centre investigui respecte a les metodologies efectives per a la dinamització del pati, per tal de respondre a les seves

motivacions i, tant el professorat com l'alumnat, pugui compartir i gaudir de les activitats, consensuades entre ambdós (Chaves, 2013). Per altra banda, de la mateixa manera que el professorat ha de poder decidir en els iniciatives de l'esbarjo (Fink i Ramstetter (2019), s'ha de contemplar la possibilitat de que l'alumnat sigui protagonista actiu i responsable del que realitzarà.

En darrer lloc, respecte a la implicació de la comunitat educativa, cal no oblidar-se del paper de les **famílies** (Tortosa, 2007). Aquests agents, poden servir de suport en la implementació de l'esbarjo, de manera voluntària, per lo que caldrà formar-los també, per a que puguin ajudar al professorat que supervisa (Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America, 2017). De la mateixa manera, cal tenir en compte que, les **associacions, les entitats sanitàries, les socials, etc.**), també poden fomentar activitats que permetin gestionar els conflictes i detectar factors de risc, enlloc d'utilitzar mesures de vigilància extrema (càmeres i agents de seguretat), i el pati pot permetre que aquests agents s'esforcin perquè a altres àmbits continuï actuant-se (Tortosa, 2007).

3.2.5. Obtenció d'informació

Com a estratègia final, des dels Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America (2017), es recomana que es realitzi un seguiment de l'activitat que es realitza durant l'esbarjo, recopilant informació suficient per a poder observar l'efecte en l'alumnat, en diferents àrees. Per a que sigui possible, és necessari que s'estableixi un temps determinat per a participar a les activitats i que s'obtinguin dades de les observacions. Així, es poden dur a terme seguiments respecte al progrés de l'alumnat, per a que els centres identifiquin si cal realitzar algun canvi per a millorar el pla. Concretament, es pot recopilar informació respecte a la relació de l'alumnat, entre ells mateixos, amb els supervisors, el seu comportament a l'esbarjo i a l'aula, les activitats i els materials que tenen més èxit, l'alumnat que no participa, l'efecte en l'assoliment acadèmic (atenció i comportament en les tasques, en les qualificacions, etc.).

Davant aquestes observacions, com indica d'Angelo (2017), es podrà intervenir per exemple davant conductes disruptives (reconduint de manera positiva) o estereotipades, es podran preparar alternatives per si alguna dinàmica no té l'èxit esperat, per tal d'utilitzar-ho com a

“comodí” quan una activitat no funcioni i, també, es podran analitzar els motius pels quals l’alumnat no participa, tenint en compte que és voluntari.

4. METODOLOGIA

Per tal d’acomplir els objectius anteriorment proposats, la investigació s’ha dut a terme amb una metodologia qualitativa, ja que s’ha realitzat la recerca bibliogràfica i la observació sistemàtica.

En primer lloc, s’ha realitzat una recerca bibliogràfica per tal de consolidar un marc teòric que serveixi de referència per a les fases posteriors de la investigació, en la que s’ha trobat informació respecte a la conceptualització del pati i a les estratègies que s’utilitzen per a dinamitzar-ho, entre altres aspectes més concrets. La recerca s’ha dut a terme a diferents bases de dades (Dialnet, Eric, InDICES CSIC i Redined) a partir de certes estratègies: les paraules clau utilitzades han estat “inclusió, pati, esbarjo, recess, recess time, schoolyard, inclusive recess/schoolyard, recreo, patio, recreo/patio inclusivo, highschool, secundaria, secondary education...”. En aquest sentit, la fórmula utilitzada, en diferents idiomes, ha estat: pati OR esbarjo AND inclusió AND secundaria.

En total, s’han trobat 53 documents, a partir del títol i el resum. Concretament, de la base de dades Dialnet, s’han trobat 31 documents, d’ERIC s’han trobat 7, de Redined s’han trobat 8 i de InDICES CSIC s’han trobat 7. Cal tenir en compte, que es va cercar a JSTOR però els resultats eren massa antics i que també es va cercar a Science Direct i Scopus, però no es varen trobar els resultats esperats per a desenvolupar el present treball. Dels 53 documents, s’han descartat 20, degut a que el contingut no es corresponia amb els objectius perseguits amb l’estudi del present treball. D’aquests 33 documents, 28 són articles, dos són conferències, dos són tesis (un és una Tesi Doctoral i una és una Tesi de Màster) i un és un document legislatiu. En un principi, es tenia previst cercar documents de, com a màxim, fa 10 anys, però s’han obtingut continguts rellevants a partir de documents més antics. Específicament, la referència més antiga és del 2006, però la majoria que s’han emprat són a partir de 2010.

En segon lloc, s’ha elaborat una graella d’observació a partir dels factors anteriorment definits per la bibliografia i evidència empírica. A la graella hi apareixen diferents indicadors en forma

d'afirmacions a observar i, les respostes, en aquest cas són dicotòmiques: de sí i no. S'ha plantejat així per a que sigui senzill i fiable. Però, per a que no falti informació, s'ha establert un espai després de cada ítem per a poder especificar algun indicador o afegir altres aspectes observats en relació a algun d'aquests.

En tercer lloc, s'ha planificat la fase d'observació, establint certs criteris a l'hora de seleccionar els centres de la ciutat i s'ha contactat amb aquests, per tal d'explicar en què consisteix la investigació i sol·licitar permís per a poder realitzar l'observació. Des d'un principi, la intenció era observar els esbarjos de sis centres educatius, de secundària, concretament un de cada zona de Palma de Mallorca. Es va observar que, a cada barriada o zona de Palma, s'ubicaven uns tres centres educatius de secundària, per lo que es va considerar que seria representatiu observar-ne un de cada una d'aquestes, pel temps que es disposava per a realitzar la investigació i per les característiques d'aquestes. Degut a certs esdeveniments, la investigació s'ha hagut de centrar en sis observacions de tres centres educatius.

En quart lloc s'han observat, de manera sistemàtica, dos patis en dos moments diferents a partir de la graella d'observació (**Annex 2**) prestant atenció als indicadors establerts en aquesta, extrets del marc teòric presentats. Llavors, a la graella apareixen representades les qüestions que, segons el marc teòric, és fonamental tenir en compte en el desenvolupament del pati. De la mateixa manera, cal tenir en compte, que es varen realitzar una sèrie de preguntes genèriques a les caps d'estudis, que es poden trobar a l'**Annex 1**. En aquest sentit, els objectius que s'han establert, han estat:

- a) Comparar el coneixement bibliogràfic (marc teòric) amb la realitat dels centres educatius.
- b) Considerar les característiques específiques de cada centre, que cal tenir en compte per a la dinamització de l'esbarjo (espai, nombre d'alumnes, interacció entre l'alumnat i el professorat, normes del centre, activitats que es realitzen, etc.).
- c) Aproximar els resultats a una comunitat determinada, en aquest cas, Palma de Mallorca.
- d) Comparar els resultats obtinguts dels centres observats a cada zona.
- e) Extreure conclusions i adequar la proposta de millora a les condicions anteriorment mencionades.

Respecte a la observació, s'han dut a terme 6 de les 12 que estaven previstes i el temps d'observació ha estat de 15 minuts o de 30 minuts, depenent de l'horari establert pel centre. En aquest sentit, alguns centres distribueixen el temps d'esbarjo en dos fragments de 15 minuts i d'altres, només realitzen un pati de 30 minuts. Per una banda, els que realitzen dos patis (els observats han estat: l'Institut 1 i l'Institut 3), solen ser de les 11:55h a les 11:10h i de les 12:55h a la 13:10h. Per altra banda, els que realitzen només un sol pati (el que s'ha pogut observar ha estat l'Institut 2), sol ser de les 10:45h a les 11:15h. Per aquest motiu i degut a la disponibilitat per acudir als centres (i alguns esdeveniments: dies festius dels centres) la observació s'ha dut a terme en un període de dues setmanes, a principis del mes de març.

En cinquè lloc, s'ha dut a terme un buidatge de les dades, per a poder exposar els resultats observats en els centres i poder comparar-los entre sí i amb el marc teòric exposat. Finalment, en sisè lloc, s'han extret una sèrie de conclusions a partir de les anteriors qüestions mencionades, tenint en compte les limitacions que aquest estudi presenta i proporcionant una proposta de millora per tal de que, en un futur, aquests coneixements, serveixin com a guia pels centres educatius i es puguin aprofitar a l'hora de plantejar-se com dinamitzar l'esbarjo.

Respecte a la mostra, cal tenir en compte que es tracta de l'alumnat d'educació secundària que en aquells moments es trobava al pati. En alguns instituts, es troben més proporció d'adolescents que a d'altres. A continuació es descriurà la mostra dels centres educatius que s'han pogut observar: l'Institut 1, hi ha 205 alumnes d'educació secundària (160 d'ESO i FP bàsica i 45 de batxiller), a l'Institut 2, hi ha 553 alumnes (478 d'ESO i 78 de batxiller) i a l'Institut 3 atén a 638 alumnes (380 d'ESO i 258 de batxillerat). Per tant, el total d'alumnes observats són, suposadament, uns 1.396 alumnes. Els barris en els que es troba cada centre són diferents: l'Institut 1 es troba al barri de Llevant, l'Institut 2, es troba a Son Gotleu i l'Institut 3 es troba a Camp Redó. Cal tenir present que, els dos primers es poden considerar, en major mesura que el darrer, com a barris marginals. En relació al professorat que es troba al pati, indicar que a l'Institut 1 s'hi trobaven dos, a l'Institut 2, hi estaven dos i a l'Institut 3 hi havia quatre professors/es, en el pati, aquell moment.

5. RESULTATS

Després de dur a terme l'observació sistemàtica als tres centres, en dos períodes diferents, es pot procedir a presentar els resultats d'aquests. Però, abans de passar a exposar els resultats dels diferents ítems observats, cal tenir en compte certs aspectes generals o bàsics que es van demanar a les caps d'estudis dels instituts i que presenten certa importància per a poder interpretar els posteriors resultats.

En primer lloc, cal tenir en compte que en els tres instituts es va indicar que en les **observacions** que es realitzarien ocorreria el mateix que qualsevol altre dia, encara que l'Institut 2, un dia es dugué a terme una activitat que em van explicar que es realitzava un cop a l'any i va coincidir amb l'observació. Es tracta d'un campionat de vòlei per part del professorat. En segon lloc, es va demanar si el centre educatiu oferia **formació** respecte als beneficis i la dinamització del pati. A cap institut s'ofereix formació com a tal però a l'Institut 3 s'explica als nouvinguts com han de supervisar (on situar-se, què observar...) i a l'Institut 1 s'han dut a terme protocols per a disminuir la conflictivitat.

En tercer lloc, en relació a la presa de **decisiones i iniciativa** per part del professorat, alumnat i altres membres de la comunitat educativa respecte a qüestions que es puguin millorar del pati, en general, als tres instituts es possibilita l'opció de comunicar el que interessa realitzar. Concretament, és a través dels delegats que l'alumnat pot participar en les decisions i a través de l'AMIPA en quant a la participació de les famílies i a través de les reunions el professorat i altres treballadors del centre. Per exemple, a l'Institut 1, l'alumnat va proposar dur a terme un torneig de pin pon. A l'Institut 3 es remarca una baixa participació de l'alumnat en quant al desenvolupament de propostes respecte al pati. L'Institut 2, explica que en les activitats que solen participar els pares són a les activitats puntuals: jornades culturals, celebracions com Sant Antoni, el dia de la dona, etc.

En quart lloc, destacar que alguns instituts observats manifesten haver **castigat** alguna vegada a l'alumnat sense sortir al pati. A l'Institut 1, es procura no castigar la totalitat del temps que disposen per l'esbarjo, a l'Institut 2, s'indica que es castiga sense pati excepcionalment i a l'Institut 3 també, però que sol ser grupal, tot i que a vegades es castiga individualment. En cinquè lloc, respecte a l'**ús del pati**, els tres instituts indicaren que es sol fer servir per a realitzar celebracions, en assignatures com Física i Química (Institut 1), Educació Física (Institut 3), Biologia, Plàstica i per a realitzar dinàmiques de cohesió de grup (Institut 2). En

sisè lloc, cal destacar que cap dels tres centres té en compte **el moment** en que s'ha de realitzar el temps de pati. A l'Institut 1, en alguns casos (1r i 2n), es duu a terme el pati després d'Educació Física, a darrera hora, i als altres dos instituts es duu a terme abans i després, independentment d'aquesta assignatura.

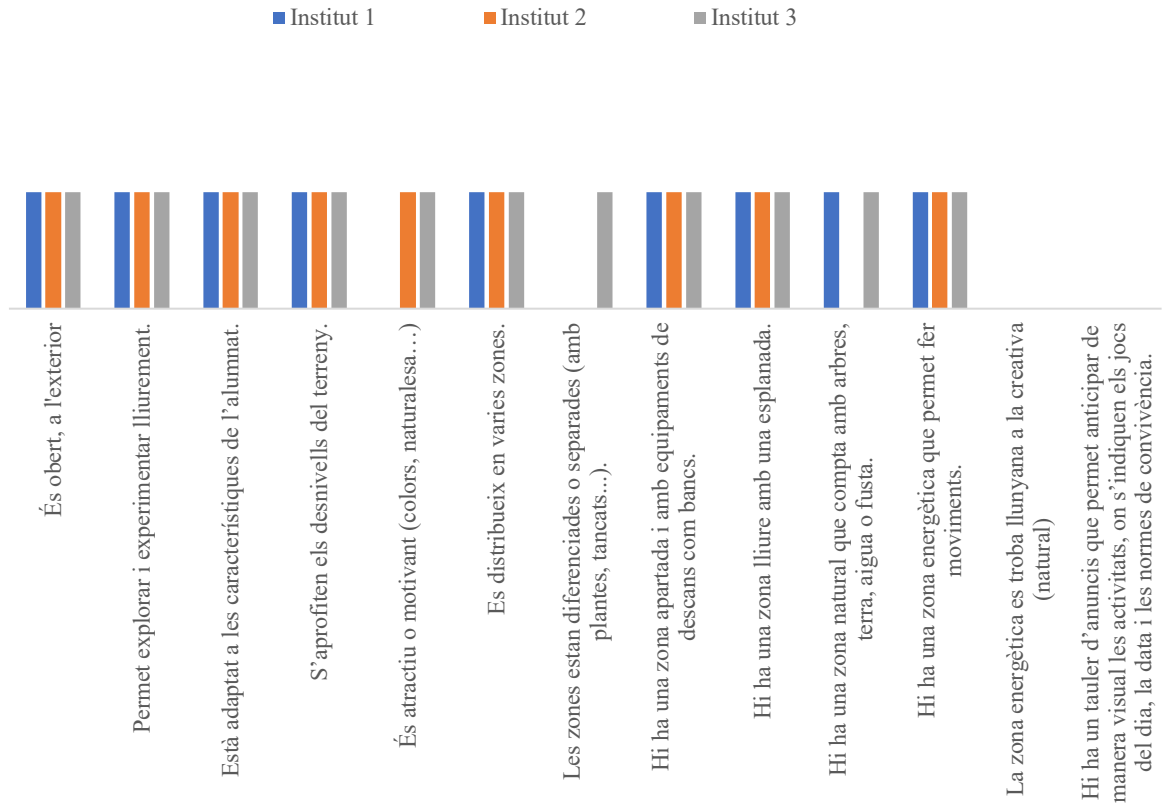
En setè i darrer lloc, en relació a **l'espai i el temps**, cal indicar que l'Institut 1 disposa de d'un pati, del qual es desconeix el grandària, i que es porta a terme en dos períodes: un de 20 minuts (10:45h-11:05h) i un de 15 minuts (12:55h-13:10h). L'Institut 2, disposa d'un pati de 4000 metres quadrats, diferenciant dos espais. El temps d'esbarjo es distribueix en un sol moment, que consta de 30 minuts (10:45h-11:15h). En el cas de l'Institut 3, es disposa d'un pati d'entre 500 i 1000 metres quadrats, diferenciat en dos espais. Es porta a terme en dos sessions, una de 20 minuts (10:45h-11:05h i una de 15 minuts (12:55h-13:10h).

Seguidament, s'exposaran els resultats obtinguts en les pròpies observacions. S'exposaran els resultats de les graelles a partir dels ítems establerts, per tal de poder comparar els resultats dels tres centres i extreure conclusions a partir d'aquests. En aquest sentit, els ítems observats fan referència a l'espai, als recursos, a l'alumnat, al professorat i a les activitats. Els indicadors representats en diferents colors, són aquells que es compleixen com a característica observada a l'institut pertinent. Aquells que apareixen en un menor nivell, es degut a que en una de les observacions s'ha dut a terme i a l'altre no. Conseqüentment, els indicadors que no es representen en cap color, segons l'institut, és perquè no s'ha donat aquesta situació a l'institut en cap de les dues observacions realitzades.

Gràfic 1. Característiques de l'espai en que es duu a terme l'esbarjo.

Al següent gràfic, es podran observar les característiques de l'espai en el que es duu a terme l'esbarjo, per a conèixer si respon al que requereix l'alumnat de secundària, respecte a les diferents zones que ha de comptar i si garanteix un desenvolupament integral.

Espai

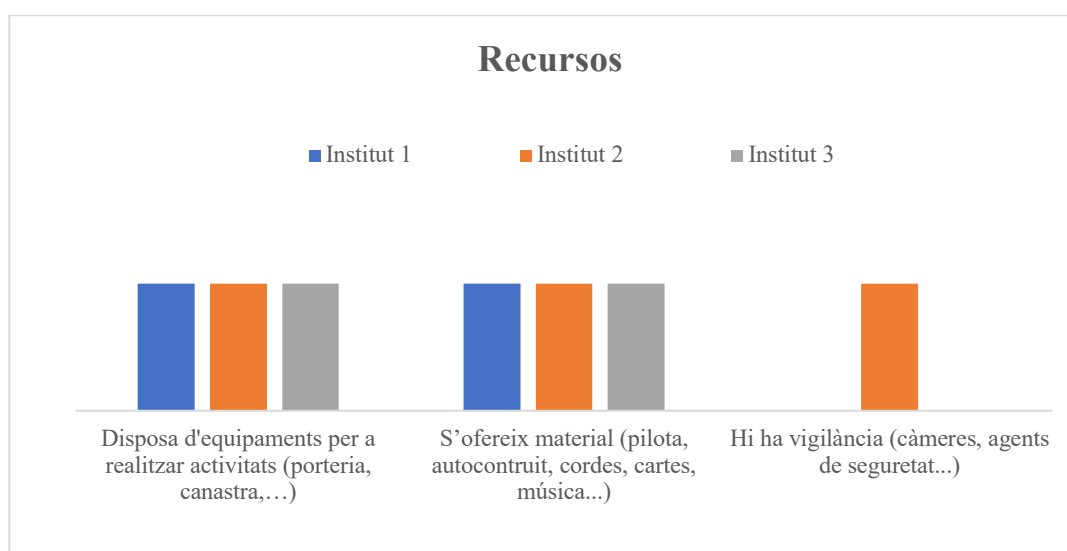
Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

Com es pot observar a l'anterior gràfic, els tres centres compten amb un pati obert o a l'exterior, distribuït en varies zones, que aprofita els desnivells, que permet experimentar lliurement, que s'adapta a les característiques de l'alumnat, segons la seva edat i mobilitat, ja que disposa de varies rampes. Encara que l'espai està distribuït en varies zones, aquestes no es diferencien amb plantes o tancats, excepte en el cas de l'Institut 3. Els tres centres compten amb una zona de descans, una més energètica i una esplanada lliure, però no es troben llunyanes unes de les altres. Tant l'Institut 1 com l'Institut 3, compten amb un espai creatiu o natural, disponible per l'alumnat en el temps de pati, a diferència que l'espai natural de l'Institut 2, que es troba fora del recinte del pati i, per tant, no és utilitzat en aquell moment.

És important destacar que l'Institut 1 resulta menys motivant o atractiu que els demés, els quals presenten dibuixos a les parets, flors (Institut 2), les columnes estan pintades de diferents colors, hi ha abets al voltant de les pistes, arbres enmig del terreny, terra, etc. (Institut 3). Un altre aspecte rellevant és que cap dels instituts presenta les activitats a realitzar en un taulell, per a poder anticipar-les de manera visual i orientar-se millor.

Gràfic 2. Recursos que s'utilitzen a l'esbarjo.

A aquest gràfic, s'exposaran tres qüestions que fan referència als recursos que utilitzen els instituts observats: els equipaments, el material i la vigilància.

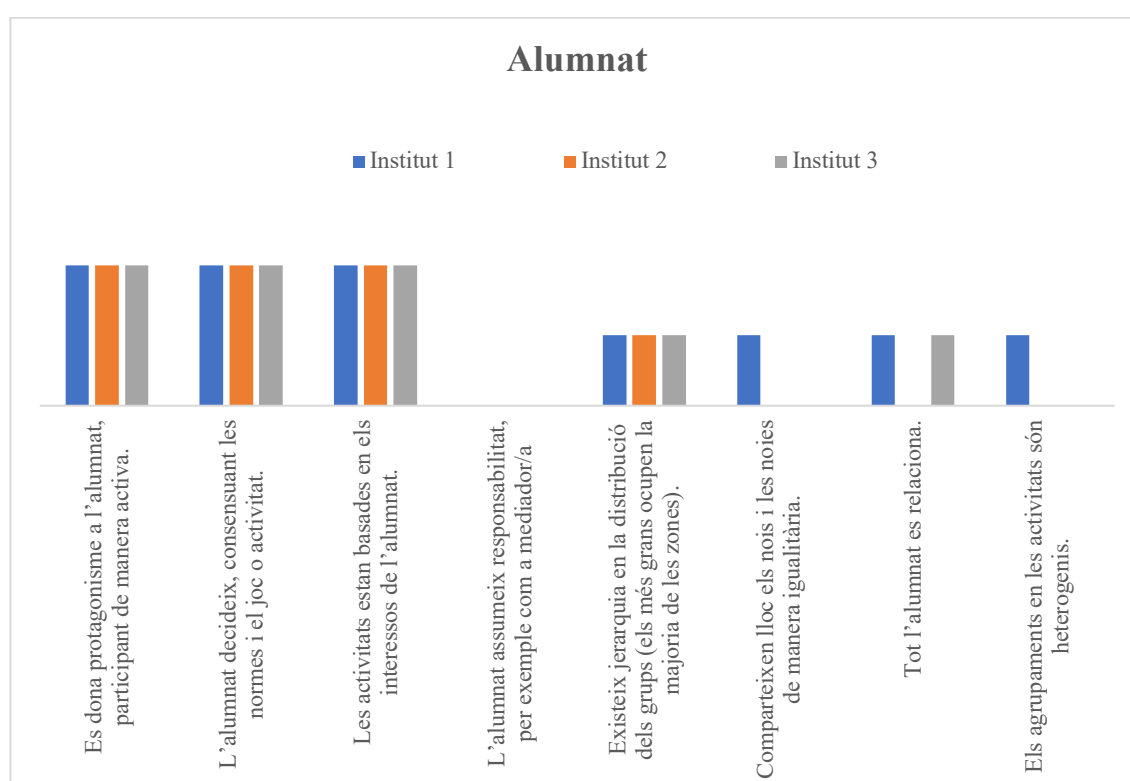
Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

Referent als recursos és important remarcar que, encara que els tres instituts ofereixen material i de que els seus patis estan equipats per certes infraestructures, resulten bastant bàsics i limitats. En aquest sentit, els resultats són similars, excepte en l'ús de càmera de vigilància del Institut 2. Aquest institut, concretament, disposa de porteries, dues canastres, una xarxa de voleibol i bancs. Ofereix materials diferents (pilotes, cordes, elàstics, cartes, llibres, etc.) però només s'observa jugar a futbol i a bàsquet, amb les pilotes, i la resta d'alumnat seu als bancs i escalons. L'Institut 1 també disposa de bancs, canastres, porteries i xarxa de voleibol i, el material que utilitza l'alumnat durant les observacions, són pilotes de bàsquet i de futbol.

L'Institut 3, disposa de porteries i de dues canastres i, respecte al material, l'alumnat utilitza dues pilotes de bàsquet i una de futbol.

Gràfic 3. Comportament de l'alumnat a l'esbarjo.

Seguidament, es podrà contemplar si l'alumnat dels instituts observats manté el comportament esperat, segons els criteris establerts segons el marc teòric. En concret, els ítems observats es relacionen amb la seva interacció, els seus interessos i les seves funcions.

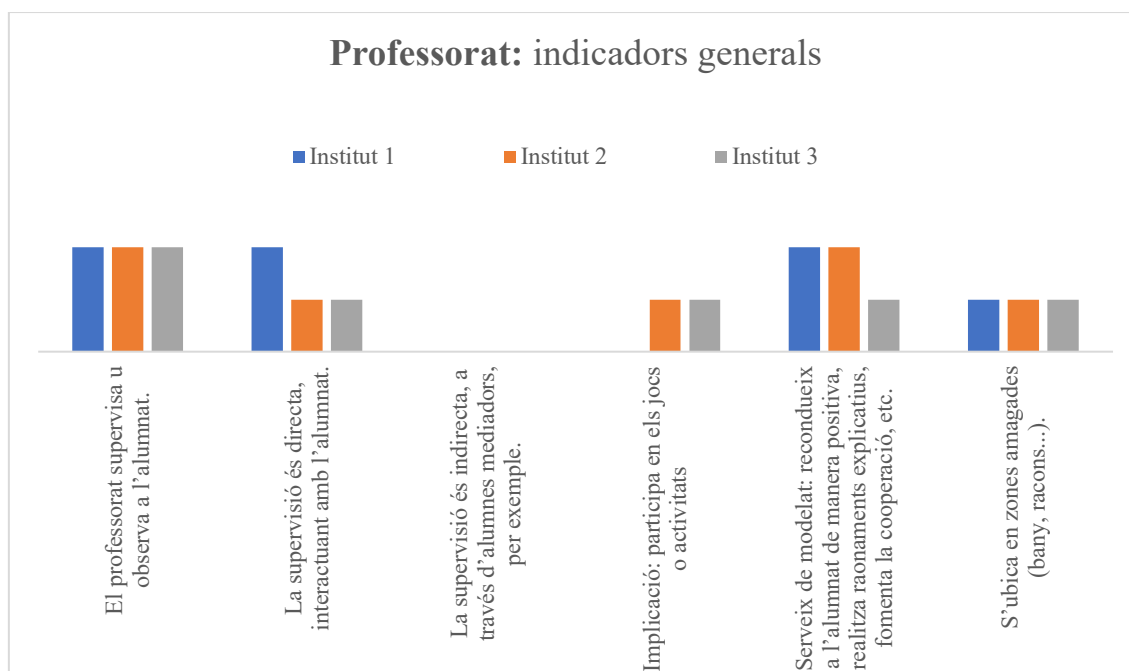
Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

En els tres instituts, s'ha observat que l'alumnat adquireix el protagonisme a l'esbarjo, perquè és el principal participant actiu d'aquest espai i/o temps, de manera lliure en quant a la presa de decisions respecte a les activitats a realitzar. Les activitats que realitzen, llavors, es basen en els seus interessos, com també afirmen les caps d'estudis. En cap de les dues observacions, s'ha contemplat que l'alumnat adquireixi la responsabilitat de mediar amb els seus companys, tot i que també s'ha demanat també al professorat que supervisava.

Almenys en una de les observacions, l'alumnat dels tres instituts, s'ha distribuït de manera jeràrquica, segons l'edat. En aquest sentit, també s'han observat que es l'alumnat es sol distribuir a les zones segons el gènere, excepte en una de les observacions de l'Institut 1, per lo que els grups eren més heterogenis. Encara que cal mencionar que a l'Institut 2, en alguns moments, es van unir a les activitats algunes noies, però no de manera generalitzada. Concretament, els nois ocupen més les zones energètiques que les noies. També crida l'atenció que, en aquest darrer institut mencionat, en les dues sessions d'observació, es va contemplar com algun dels alumnes no es relacionaven amb els demés, mentre que als altres instituts va ocórrer només en una de les observacions.

Gràfic 4. El paper del professorat a l'esbarjo

Al següent gràfic, es podran observar els indicadors generals que s'han observat respecte al professorat: la manera en que es supervisa i s'implica en el desenvolupament de l'esbarjo.

Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

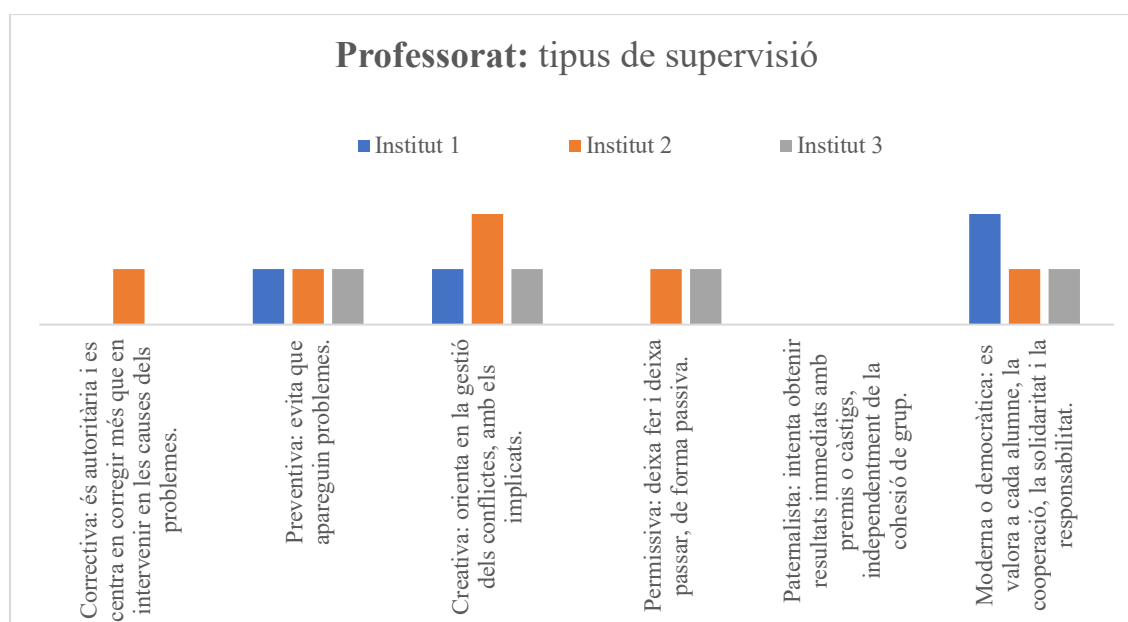
Al gràfic 7, es pot observar com, en els instituts observats, el professorat supervisa observant a l'alumnat. Concretament, a l'Institut 1 va ser directa a les dues sessions d'observació, en les que el professorat interactuava amb l'alumnat. En els tres instituts, també es va observar com

el professorat fomentava la cooperació, reconduïa les situacions de manera positiva, servint de modelat però, a l'Institut 3, només en una de les sessions. Respecte a la implicació en les activitats, per part del professorat cal mencionar que, exceptuant l'Institut 1, en els demés van participar a les activitats amb l'alumnat, a una de les observacions.

Finalment, cal destacar que en cap dels tres es va observar una supervisió indirecta a través d'alumnes mediadors i que només en una de les sessions els professorat s'ubicà en zones amagades (banys, racons...) o bé, només un dels professors o no a totes les zones, ja que en algunes ocasions el professorat observa de manera conjunta, un prop de l'altre, podent-se repartir en varies zones. En aquest sentit, també s'ha observat que es sol supervisar enmig del pati, que es una zona des de la qual es pot apreciar varies zones però no les que es troben més amagades.

Gràfic 5. Tipus de supervisió realitza el professorat a l'esbarjo.

A continuació, es mostraran aspectes més específics que els anteriors, respecte al professorat: el tipus de supervisió d'aquest: correctiva, preventiva, creativa, permissiva, paternalista i moderna o democràtica.

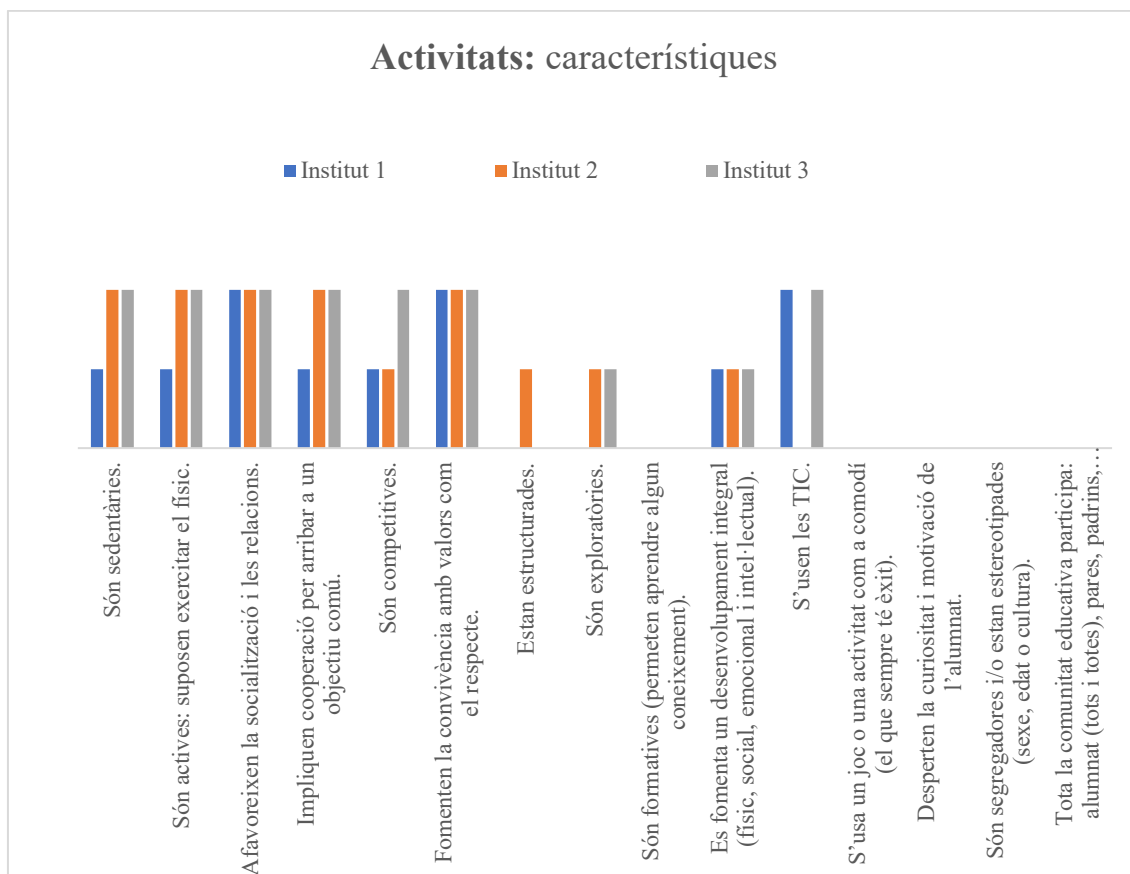
Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

Al gràfic 5, es pot contemplar com, els tres instituts, en una de les sessions realitzen una supervisió de caire preventiu, evitant el sorgiment de conflictes però, només en les dues sessions d'observació, és el professorat de l'Institut 2 el que realitza una supervisió principalment creativa, ja que orienta en la gestió dels conflictes amb els implicats i, a l'Institut 1, es desenvolupa una supervisió principalment moderada o democràtica, ja que es demostra que es valora la cooperació i la solidaritat.

De la mateixa manera que ocorre a l'Institut 2, és a l'Institut 3, que només en una de les sessions, el professorat representa una supervisió principalment permissiva, ja que els dos professors parlen, sense observar a l'alumnat i, a l'altre observació, la supervisió resulta més democràtica i preventiva, ja que s'interactua més amb l'alumnat i s'evita que apareguin problemes de manera creativa, gestionant els conflictes. Finalment, es pot observar que cap dels tres instituts duu a terme una supervisió paternalista, intentant obtenir resultats immediats però és en una de les sessions de l'Institut 2, on un dels professors intenta aturar, de manera correctiva, que juguin a futbol, per alguna raó.

Gràfic 6. Característiques principals de les activitats observades.

Al següent gràfic, es podran contemplar les característiques principals de les activitats observades als patis dels instituts. És a dir, si garanteixen un desenvolupament integral, entre altres qüestions més específiques.

Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

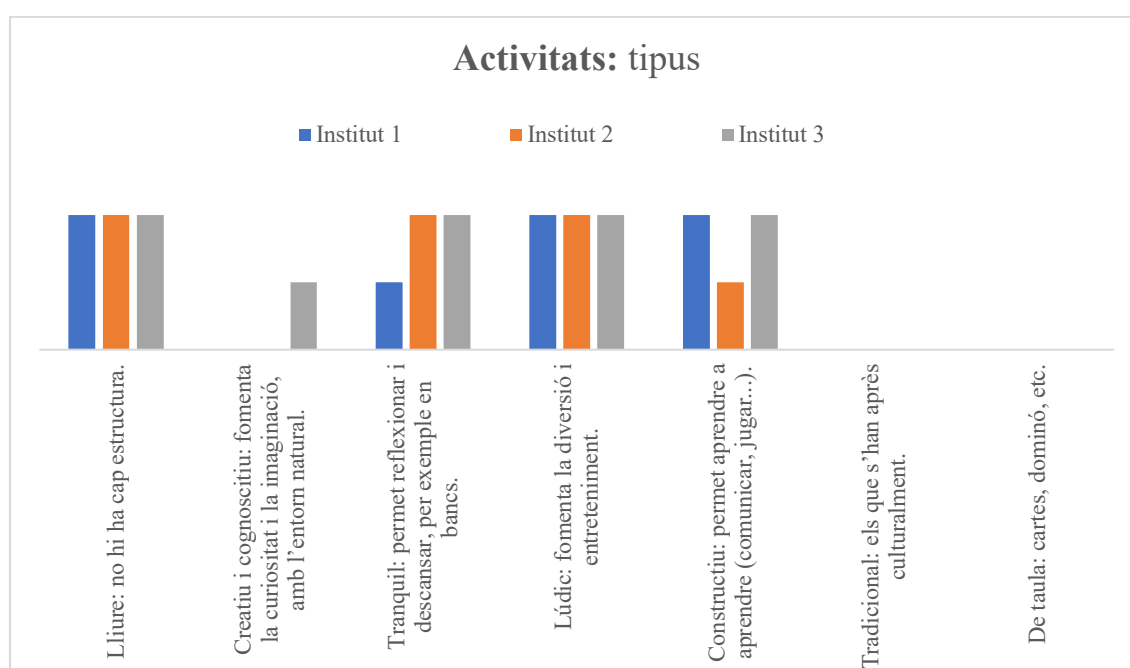
En relació a les característiques de les activitats, al gràfic 6 es pot observar com, en els tres instituts, l'alumnat realitza activitats que fomenten la convivència i afaveixen la socialització. També es pot contemplar com a l'Institut 1 s'ha registrat menor informació en una de les sessions, que és perquè un dels dies va ploure, el que pot representar una limitació, encara que també ha estat interessant observar el que ocorre quan plou. En aquest sentit, quan plou, no es facilita cap mena de material i l'alumnat es limita a estar assegut a diferents llocs del pati. A l'altre sessió d'observació, si que es va contemplar com hi havia alumnat que preferia estar assegut i parlar entre ells, altres jugaven a activitats més actives i cooperatives, etc. per lo que es pot considerar que es desenvolupen, en certa manera, integralment, com també es va observar en una de les sessions dels altres instituts.

En aquest sentit, es pot considerar que, exceptuant el dia que va ploure, durant l'observació a l'Institut 1, per una banda l'alumnat realitza activitats sedentàries, físiques, socialitzadores, cooperatives i que fomenten la convivència. Per altra banda, no s'observa a tot l'alumnat motivat, generalment estan estereotipades pel gènere, no hi participa tota la comunitat

educativa, no són formatives i, en general, no fomenten l'exploració. També cal remarcar que sempre es porten a terme les mateixes activitats, sense emprar jocs comodí, i solen basar-se en jugar a futbol i bàsquet, mentre que la resta estan asseguts, sense participació del professorat en aquestes. En aquest sentit, a l'Institut 2, es realitza una activitat que es duu a terme un cop a l'any, però només juguen el professorat contra el professorat, a voleibol, per lo que es pot considerar estructurada, mentre que l'alumnat els observa o juga a altres activitats. Finalment, destacar que s'observa com alguns/es alumnes usen el mòbil per escoltar música, en les dues sessions de l'Institut 1 i l'Institut 2.

Gràfic 7. Tipus d'activitats observades a l'esbarjo.

Seguidament es mostrarà els tipus d'activitats que es desenvolupen en els instituts observats: lliures, creatives o cognoscitives, tranquil·les, lúdiques, constructives, tradicionals i de taula.

Font: elaboració pròpia a partir de l'observació realitzada

De manera més concreta, cal remarcar que els tipus d'activitats eren sobretot lúdiques, lliures, constructives i tranquil·les. Llavors, es pot observar la relació entre el gràfic 6 i el gràfic 7. Només a l'Institut 3, es fomenten activitats creatives i cognoscitives en un entorn natural, encara que només sigui per part d'un alumne i a una de les sessions. Finalment, destacar que

cap dels tres instituts duu a terme activitats o jocs tradicionals ni de taula. Encara que, la cap d'estudis de l'Institut 1 va explicar que, fa uns dos o tres anys, sí que s'oferien materials d'aquests tipus, però que actualment ja no es duu a terme.

6. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

A partir dels resultats anteriors, es pot concloure que als instituts observats hi ha aspectes a millorar. És important que, com a pedagogs i pedagogues, es sensibilitzin respecte a la rellevància que representa el pati per a garantir certs beneficis a l'alumnat, a més de formar en certes característiques que cal tenir en compte per a que els patis siguin més inclusius i, per tant, que tota la comunitat educativa aprofiti les oportunitats que s'ofereixen en aquest espai i temps, a més d'utilitzar-ho en altres àmbits: assignatures, celebracions, etc. En aquest sentit s'ha demostrat que, encara que es disposa de canals de comunicació per a realitzar propostes de millora, algunes són inexistentes o, sinó, puntuals i massa concretes. Per aquest motiu, és fonamental orientar a tots els membres de la comunitat educativa per tal de que participin en la presa de decisions i en l'elaboració de propostes de millora en relació a la dinamització dels patis.

Algunes de les mesures que es prenen, en general, no es corresponen del tot amb el marc teòric anteriorment presentat. En primer lloc, l'esbarjo, es considera un dret fonamental que no es pot reduir ni eliminar de l'horari de l'alumnat (Chaves, 2013; d'Angelo, 2017; Ramstetter i Murray, 2017) i, com evidencien les observacions realitzades, els tres centres afirmen haver castigat a l'alumnat sense sortir al pati, encara que sigui en diferent grau. En segon lloc, segons la National Association for Sport and Physical Education (2006, citat a Chaves, 2013), l'esbarjo no s'hauria de dur a terme abans o després de l'assignatura d'educació física i, els tres instituts, han indicat que no es té en compte a la programació de l'horari. En tercer lloc, com s'indica al Decret nº 62 (2010) del BOE, el pati no ha de ser inferior a 900 metres quadrats. Els instituts observats, superen aquesta xifra, encara que es desconeix la grandària exacta de l'Institut 3, que és el més petit de tots.

En quart lloc, respecte a la duració del pati, es va demanar a cinc dels 6 instituts que es tenia previst estudiar, i es va observar que alguns d'aquests opten per realitzar els patis en dos segments (10:45h-11:05h i 12:55h-13:10h) i altres només en un (10:45h-11:15h). Segons

Chaves (2013), Ramstetter i Murray (2017) i García (2014), es recomana que l'esbarjo es dugui a terme en varis intervals per a que l'aprenentatge posterior sigui més significatiu. En aquest sentit, també es contempla que els instituts realitzen els descansos en un mínim de 15 minuts, com recomanen Gras i Paredes (2015), a partir de diversos estudis que evidencien els beneficis d'aquest temps determinat. Encara que, a favor dels instituts que només en realitzen un, Chmelík et al. (2016), exposen que ha de ser de 30 minuts.

En relació als aspectes concrets observats, es poden concloure certs aspectes en relació a l'espai, als recursos, a l'alumnat, al professorat i a les activitats:

L'espai dels instituts, sembla adequat respecte a la seva grandària i distribució de zones, encara que en dos dels centres no es diferenciïn les zones suficientment i no es trobin tan llunyanes les més tranquil·les de les energètiques. Cal destacar que la zona natural és bastant limitada, ja que en un dels centres s'hi troben alguns arbres, a un altre hi ha una zona petita on hi ha herba i l'altre no disposa de cap zona d'aquestes característiques. En els tres centres s'aprofiten els desnivells, encara que gairebé tot es troba asfaltat, es disposa de rampes i s'adapta a les característiques de l'alumnat segons la seva edat. És important destacar que alguns instituts aprofiten més espais com és la biblioteca, per a que es pugui utilitzar en temps de pati, com és el cas de l'Institut 2.

Podria ser interessant que en general l'espai fos més atractiu, com ocorre en major mesura en dos dels centres, en els que hi ha columnes i parets pintades de diferents colors i algunes plantes, ja que aquest espai ha de motivar a interactuar, a jugar i a millorar la convivència. Segurament, degut a que regularment es porten a terme les mateixes activitats, a cap institut hi ha un taulell per a que l'alumnat les pugui anticipar i orientar-se respecte al seu desenvolupament. Encara que seria interessant que s'exposessin les normes de convivència de cada una de les que sí que es porten a terme de manera regular.

Les infraestructures que es troben a l'espai anteriorment descrit, també sembla bastant limitat, pel fet de que només es possibilita participar a tres esports, descansar, conversar i jugar de manera lliure, però no s'ofereixen més activitats que puguin motivar a l'alumnat que realitza activitats sedentàries. Respecte al material, només s'han observat pilotes de bàsquet i de futbol. En algunes entrevistes amb les caps d'estudis, es va comentar que altres anys s'oferien jocs tradicionals o, com és el cas d'un altre centre, es va explicar que s'oferien altres materials

que no es varen observar. Es desconeix si és perquè no motiven el suficient a l'alumnat, per lo que seria convenient estudiar si el material respon als seus interessos.

Per tant, pot ser que disposin dels mecanismes per a comunicar-ho però no s'adonin de que ho poden proposar. En aquest sentit, cal tenir en compte que a aquesta etapa del seu desenvolupament, s'estan coneixent i han d'experimentar per a ser conscients del que els agrada més o menys, per a poder formar la seva personalitat, un dels factors importants de l'esbarjo (De Castro 2018; Gras i Paredes, 2015; Frías, Landa i Lorente, 2011).

L'alumnat, encara que és el protagonista i que participa de manera activa i lliure segons les seves decisions en les activitats, a partir de les seves preferències, s'ha evidenciat que no adquireix la responsabilitat de mediar amb els seus companys, que no tot l'alumnat es relaciona, que generalment es distribueix en l'espai segons l'edat de manera jeràrquica i segons el gènere (sobretot els nois realitzen activitats més energètiques) per lo que, a partir dels resultats referents a l'alumnat, es pot concloure que els agrupaments no són heterogenis ni es produeix una vertadera inclusió al pati.

Per aquest motiu, seria recomanable que el professorat s'impliqués de manera més activa, participant en les activitats juntament amb l'alumnat i que aquestes activitats fossin més variades, segons els interessos i motivacions de tot l'alumnat. D'aquesta manera, s'estaria responent, no només a uns pocs, sinó a cada alumne/a. Per això, és imprescindible fomentar la seva participació o investigar el que es requereix en l'etapa en la que es troben, de la mateixa manera que es realitza en etapes anteriors ja que, si no participen el suficient, pot ser perquè no siguin conscients del que els agrada i per això és imprescindible l'experimentació i oferir els recursos suficients. Finalment, indicar que cal disminuir els rols i estereotips de gènere que s'interioritzen des de la infància, treballant de manera transversal en els centres, per a que al pati es disminueixi aquesta situació, mitjançant dinàmiques que fomentin l'esperit crític. També seria interessant, treballar amb les famílies respecte aquest tema i per a que entenguin la importància que té l'oci i l'exercici físic, pel desenvolupament dels seus fills.

En relació al professorat, s'ha evidenciat que realitza la supervisió de manera més o menys activa, ja que depèn del professorat. En alguns cassos, independentment de l'institut, el professorat interactua amb l'alumnat i, en altres casos, no s'observa a l'alumnat o no el suficient, ja sigui per la seva ubicació o perquè parlen entre ells, els mateixos professors. El professorat que sí que observa, interactuant amb l'alumnat, fomenta la cooperació i

reconduïx les situacions de manera positiva, com a modelat de l'alumnat. Per aquestes raons, seria convenient que s'ubiqués, de manera individual, en diferents zones del pati, enlloc de situar-se enmig. No estaria de més, que hi hagués altres professors/es, que s'animessin a interactuar i participar amb els o les alumnes.

Aquest fet, milloraria la relació alumnat-professorat i serviria també de modelat per als adolescents, aportant beneficis socials (Vila, 2010). En aquest sentit, també seria interessant que la família estigués convidada a participar en el temps de pati i que pogués aportar també els seus coneixements respecte als jocs que realitzava a la seva edat, per exemple, compartint experiències i així millorar la relació de la família amb l'escola i, consegüentment, de l'alumnat amb ambdues.

El tipus de supervisió que realitza el professorat sol ser preventiva, creativa i moderna o democràtica, tot i que en alguns casos és una mica permissiva i, en menor mesura, correctiva. Caldria, llavors, formar al professorat respecte al tipus de supervisió que és més convenient, encara que els resultats de l'observació hagin estat més positius que negatius, ja que tot el professorat podria aprofitar-se de la formació, sobretot els que realitzen la de tipus permissiu i correctiu.

Les activitats que es proposen, no només han de ser del seu interès, sinó que podrien ser més variades, com ja s'ha explicat. En aquest sentit, també seria adequat que es plantejessin alternatives pels dies que plouguin, i així puguin gaudir de l'esbarjo amb altres materials que sí que es puguin fer servir, independentment del clima. A partir dels resultats de les observacions es pot concloure que caldria oferir un espai natural que fomenti l'exploració i la creativitat, a més d'introduir activitats de caire formatiu però que siguin motivadores.

Un altre suggeriment, per a respondre als seus interessos, pot ser crear un espai musical o de ball, ja que en alguns instituts, l'alumnat escolta música del mòbil. Per a introduir els jocs tradicionals, estaria bé realitzar el racó del que parlava la cap d'estudis de l'Institut 1 o bé la proposta abans suggerida, de que els familiars participin aportant les seves experiències en aquest sentit i fomentat així la participació de la família a l'escola, concretament a l'esbarjo. També s'ha observat que no s'utilitzen jocs de taula, encara que a l'Institut 2 es va indicar que en disposaven. Per tant, no es tracta tant del que es disposa sinó de com es fomenta la participació en aquest espai, per lo que és imprescindible la formació contínua (Chica, Domínguez i García, 2012; Ramstetter i Murray, 2017), per adaptar-se als canvis socials. La

participació per part del professorat i de la família en les activitats, pot ser una manera d'animar a l'alumnat i de que millori el seu sentiment de pertinença amb l'escola (Tortosa, 2007). Encara que l'alumnat sigui conscient de que disposa del material, llavors, no el sol·licita, per lo que seria convenient oferir-ho en el mateix pati, per a que en qualsevol moment, al veure-ho, fomenti la seva motivació.

Finalment, després de revisar el marc teòric i els resultats, es pot concloure que les experiències observades en els instituts es relacionen amb les evidències de diferents estudis. En aquest sentit, com indiquen Gras i Paredes (2015), el pati es sol caracteritzar per la poca activitat lúdica i física, pocs jocs, jerarquia en la distribució, poca interacció entre els alumnes i les alumnes, poques oportunitats, etc. que, com expliquen Álvarez, Villalobos i Vargas (2018) és degut a la falta d'instal·lacions i equips, de suport per part del professorat, d'espai, entre altres causes. Per això, els materials, no només han d'ocupar l'espai, sinó que l'han d'organitzar (Cenizo, et al., 2009) ja que, com indica d'Angelo (2017), el pati no té estructura.

6.1. Limitacions

Per tal d'explicar les limitacions que presenta l'estudi realitzat, cal fer referència als aspectes de recerca bibliogràfica i de l'observació.

Per una banda, com s'ha mencionat a la justificació, la majoria del coneixement que s'ha trobat en la recerca, contenia informació respecte al pati i les seves repercussions físiques o psicològiques en l'alumnat, enlloc dels aspectes pedagògics del pati i com treballar en la millora d'aquest, sobretot a l'etapa d'educació secundària. De la mateixa manera, respecte a la inclusió, els estudis es focalitzen en com millorar-la a l'aula o, si es centren en el pati, tracten temes específics de les característiques de l'alumnat, enlloc de focalitzar-se en garantir la inclusió de tot l'alumnat però, com s'ha explicat anteriorment, han estat també d'utilitat. Referent a aspectes concrets, com l'horari que ha de tenir el pati, s'han trobat molts suggeriments, el que dificulta determinar el que és més adequat. També ocorre amb la grandària del pati, de la que no s'ha trobat informació, més que de la pròpia normativa.

Per altra banda, en relació a l'observació, cal remarcar que la temporalització prevista s'ha vist afectada, per la situació de salut actual, per lo que només s'han pogut analitzar tres dels sis instituts que es tenia pensat observar, realitzant només sis de les dotze sessions. Aquest fet pot repercutir en la mostra i en la representativitat d'aquesta, encara que siguin una gran quantitat d'alumnes els observats. En aquest sentit, al marc teòric es recullen evidències d'altres investigacions que poden donar veracitat als resultats. Llavors, els resultats i les conclusions obtingudes, es relacionen amb els d'altres investigacions. Així i tot, cal tenir en compte, que hauria estat més efectiu haver observat a tots els instituts de Palma.

Respecte a aspectes més concrets, cal tenir en compte que el clima ha pogut afectar la investigació, encara que també ha estat interessant observar el que ocorre en aquest tipus de situacions. Una altra situació que pot afectar a l'observació és el fet de que un dels dies que es va observar un institut, alguns/es alumnes fessin vaga. També, el fet de que es realitzés el torneig de voleibol el dia que es va observar, pot distorcionar els resultats, encara que l'alumnat seguia participant en altres activitats, de la mateixa manera que a l'altre sessió. Per acabar, destacar que el fet de que el professorat o l'alumnat hagi pogut ser conscient de que se l'estava observant, pot interferir en el seu comportament, encara que es va intentar que no fos així.

De cara a futures investigacions, es podria seguir investigant en la temàtica per a que es pugi aportar més coneixement respecte de l'ús del pati de manera pedagògica, des d'una perspectiva inclusiva. Seria recomanable realitzar un estudi de les Illes Balears, per ampliar els resultats i poder-los contrastar. També seria convenient realitzar més sessions en l'observació sistemàtica, i comparar les activitats i els materials que s'ofereixen depenent del clima. Respecte a la temporalització, considero que es podria haver planificat millor i haver realitzat l'observació abans, a més de preveure els dies festius o de vaga.

6.2. Proposta de millora

Per tal de fomentar un desenvolupament integral en l'alumnat, en el temps d'esbarjo, seria recomanable considerar els aspectes anteriorment explicats. Al present subapartat, es pretén guiar als membres de la comunitat educativa respecte a qüestions que cal tenir presents pel que fa al disseny de l'espai i a la dinamització del pati, entre altres aspectes més concrets.

Abans que res, s'haurà que prendre una sèrie de decisions, a partir de l'anàlisi de les polítiques del centre i de la investigació pertinent respecte a les expectatives que es vulguin marcar a l'hora de millorar. Per a que funcioni adequadament, a més, caldrà revisar-les de manera rutinària i comparar-les amb el que es realitza a l'esbarjo i el que aquest espai ofereix. La manera de facilitar aquest procés, és elaborar un pla de l'esbarjo, ja que recollirà els aspectes a tenir en compte per a la seva dinamització i per assegurar certes normes de seguretat. Una altra manera d'assegurar-se de que s'està responent a l'alumnat i a les polítiques establertes respecte a la dinamització de l'esbarjo, és obtenint informació a partir d'un seguiment de les activitats que realitza l'alumna, per lo que s'empraran unes fitxes que es poden trobar a **l'annex 3**. També, mitjançant l'observació, es podrà obtenir informació per a identificar el progrés en el desenvolupament de l'alumnat, i intervenint sempre que sigui necessari: canviant la metodologia, adaptant les activitats, etc.

6.2.1. Formació

Es formarà a tota la comunitat educativa respecte a aquests temes plantejats, un cop a l'any, i durant el curs quan hi hagi professorat nouvingut. Caldrà transmetre la importància d'aquesta activitat educativa, per a que entenguin la necessitat de formació respecte a aquest tema. En aquest espai i temps, es porten a terme les seves relacions i per a l'alumnat pot ser més rellevant que les hores que es troben a dins l'aula. Poden sorgir conflictes o situacions que molts cops el centre desconeix i pot afectar al desenvolupament de la seva personalitat, per a l'etapa en la que es torben, i al seu procés educatiu en relació a l'aprenentatge. Si es tracta d'un espai en el que s'ha de fomentar la convivència, s'han de garantir les oportunitats necessàries per a que estimulin a l'alumnat a desenvolupar certs valors. Per tant, cal oferir la formació suficient com per a que el professorat aprengui a supervisar correctament en el pati, la importància que té interactuar amb l'alumnat, les normes i estratègies a utilitzar a cada activitat, i que el centre educatiu pugui donar resposta a aquesta situació, amb la participació de l'alumnat, la seva família i altres recursos com poden ser els serveis externs (sanitari, associacions, etc.).

6.2.2. El temps

El temps en que l'alumnat es trobi al pati, haurà de ser de 30 minuts, en dos períodes, entre les classes. Per això, cal tenir present que no és una pèrdua de temps, sinó que és un espai que també serveix per aprendre, encara que sigui de manera indirecta. Per tant, allargar el temps de pati el màxim possible garantirà que aquest sigui més significatiu, també a les classes posteriors a aquest.

Seguint les recomanacions, l'esbarjo no es durà a terme abans o després de les classes d'Educació Física, ja que no produiria la totalitat de beneficis, o efectivitat, que es pretén garantir en aquest espai-temps. L'esbarjo ha de suposar una sensació de llibertat lúdica, que a vegades pot oferir l'assignatura d'Educació Física, realitzant jocs i activitats, de manera autònoma. Per tant, des d'aquesta dinàmica, ja s'allibera tensió i estrès, que també pretén aconseguir el pati. En aquest sentit, cal aprofitar aquesta assignatura per a utilitzar-la en un altre temps, més distant al pati, ja que aquest fet podrà produir més beneficis en l'alumnat.

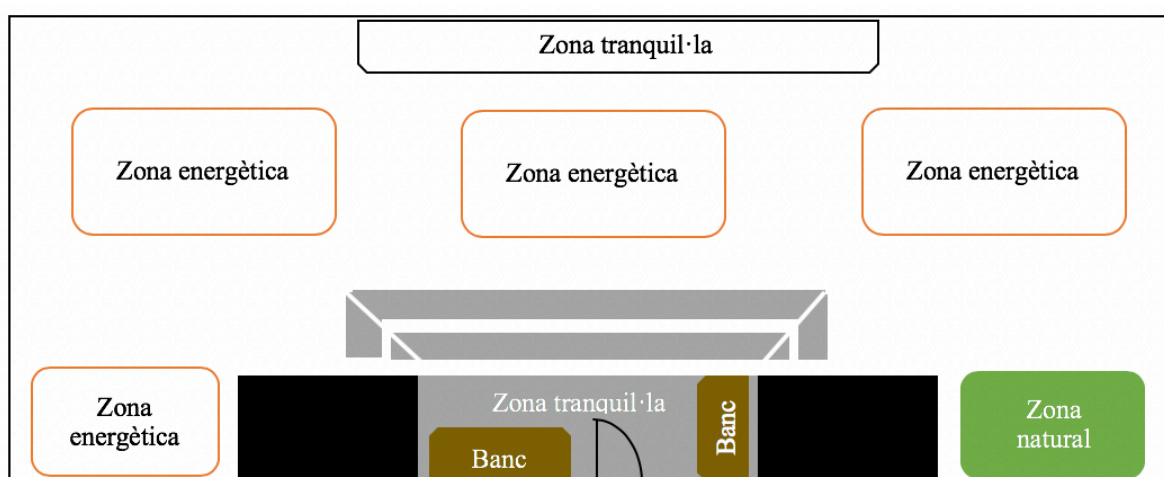
6.2.3. L'espai

L'espai, haurà que respondre al que requereix l'alumnat, adaptant-se a aquest, enlloc de que sigui a la inversa, tenint en compte que la realitat és diversa. Llavors, s'ha d'aprofitar l'espai del pati per a dur a terme altres activitats perquè, ja que coneixem que garanteix beneficis físics, socials i psicopedagògics, pot ser una oportunitat per aprofitar els recursos dels que disposa el centre educatiu.

En relació a les altres assignatures, s'emprarà l'espai del pati sempre que sigui possible, per aprofitar tots els recursos disponibles. Tenint en compte que es tracta d'un espai beneficiós, degut al contacte amb la naturalesa (encara que sigui el sol, els arbres, etc.), pot suposar una oportunitat per aprendre i per a realitzar certes dinàmiques relacionades amb la teoria. És fonamental que l'alumnat es relacioni, i l'espai que emprà és el pati, llavors és un recurs més per a treballar la col·laboració en algunes activitats, com per exemple a l'assignatura de valors ètics, a tutoria, inclús a biologia. L'alumnat, a aquesta etapa, disposa de molta energia i, en canvi, es troba la majoria del temps assegut dins una aula, menys en el temps d'esbarjo.

A continuació, es mostrarà un exemple de com organitzar l'espai, a partir del d'uns dels instituts, concretament, l'Institut 1. Com es podrà observar, pràcticament totes les zones són energètiques en aquest espai i, alguns racons, es destinen al descans però, es troben propers a les zones energètiques, el que no és recomanable. De la mateixa manera, cal remarcar que era el pati menys atractiu o motivant, ja que no disposava de zones naturals, excepte a un racó bastant amagat i, al contrari que els altres instituts, no hi havia pintures de colors.

Figura 1. Espai de l'Institut 1 (original)

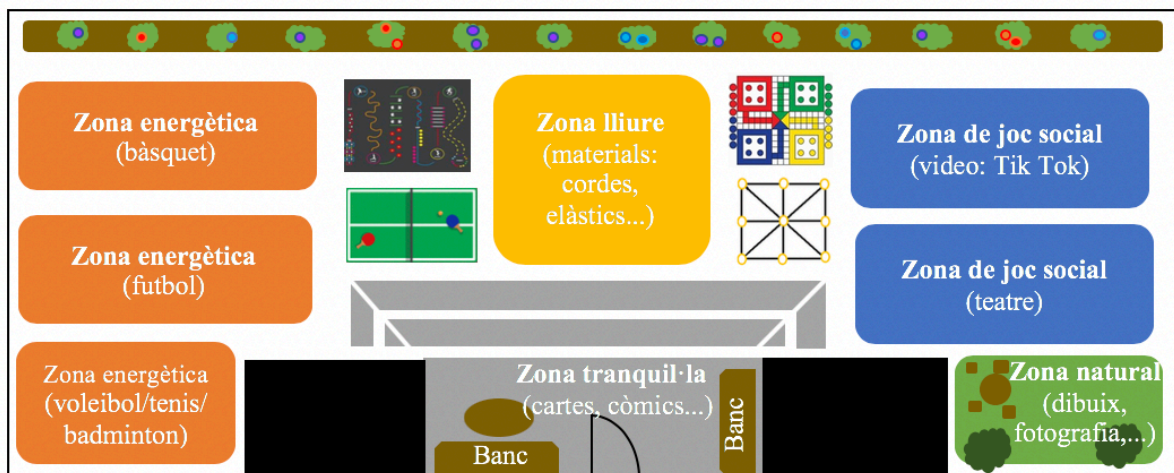
Font: Elaboració pròpia

Per tal de millorar el que s'ha comentat anteriorment, es proposa organitzar l'espai de manera més equitativa. Llavors, l'alumnat tindrà oportunitat de desenvolupar-se de manera integral, a partir de diferents espais destinats a oferir recursos i estratègies per a respondre als seus interessos. En aquest sentit, la zona de l'esquerra es destinarà als jocs energètics, ja que han d'estar el més llunyà possible de la zona natural, que ja es troba a la zona de la dreta. Damunt de la natural, es destinarà una zona pel joc social, ja que també implica certa creativitat. Per tant, aprofitant els bancs que ja disposa la zona tranquil·la, es podrà emprar per aquest tipus d'activitats (tranquil·les), al trobar-se també una mica "amagada" de l'energètica. La zona restant, la lliure, serà la d'enmig, com a diferenciació de l'espai de la dreta i el de l'esquerra. També, s'han afegit pintades i altres instal·lacions al voltant, per a ressaltar més la diferenciació.

Cal destacar, també, que s'ha proposat afegir una zona natural, almenys, al voltant de l'espai, per a que sigui un espai més atractiu. Respecte a les pintades, es pintaria el terra de cada zona

dels següents colors (taronja per a l'energètica, groc per la lliure i blau per la social). La natural, ja té herba i la tranquil·la es pot deixar com està, en un to neutre. Les columnes, encara que no puguin aparèixer en el mapa, també es pintarien de diferents colors, com ho presenten altres instituts.

Figura 2. Espai proposat per a l'Institut 1

Font: elaboració pròpia

6.2.4. Comunitat educativa

Per a que l'ús de l'espai del pati sigui transversal, tota la comunitat educativa, serà particip de la dinàmica de l'esbarjo, ja que pot incrementar el sentiment de pertinença a l'àmbit educatiu, tant de la família com dels propis estudiants. Concretament, s'establiran certs rols i responsabilitats per a que la participació sigui significativa:

El professorat

El professorat, en aquest sentit, també té un paper fonamental. Com s'ha explicat als apartats anteriors, la seva participació activa en les dinàmiques, pot garantir que la relació amb l'alumnat sigui més positiva i, llavors, s'estaria promovent que s'aprengui d'una manera millor. Per tant, hi haurà el major nombre possible de professors/es (un a cada zona i almenys

2 que supervisin els racons amagats), per a que es pugui supervisar millor a les zones amagades, a més de participar i implicar-se en les activitats, sempre que sigui possible ja que, d'aquesta manera, també es podrà conèixer millor a l'alumnat i supervisar de manera més adequada. Cal tenir present que es tracta d'un espai per a compartir el seu temps i per a conviure, per lo que el professorat és la figura que suposa un modelat per a l'alumnat.

De manera transversal, com s'ha indicat anteriorment, també, s'haurà que fomentar l'esperit crític per a motivar a tot l'alumnat a participar a les activitats de manera que els grups siguin més heterogenis i, per tant, inclusius. De manera específica, hauran d'anar rotant en les activitats, com en la metodologia dels racons, per tal de que no repeteixin sempre les mateixes activitats, encara que es fomentarà l'estimulació a experimentar enlloc de limitar la participació. En aquest sentit, sempre serà millor oferir alternatives, com poden ser altres activitats similars, que mantenir una activitat que generi aquests tipus de conflictes.

Les famílies

A les famílies, se les implicarà progressivament en certes activitats que puguin atreure la seva atenció, durant el temps d'esbarjo. Com ja s'ha indicat anteriorment, es pot començar per a convidar-les a les celebracions més típiques, per anar introduint més activitats que les impliquin. Es tindran en compte els seus interessos i la seva opinió, respecte al que els agradaria participar, al que troben de l'esbarjo, a les millores que hi desenvoluparien, segons el que els seus fills o nets els expliquen o que observen que succeeix, etc. Per tant, és important també tenir en compte la seva opinió perquè formen part de la comunitat educativa i, cal tenir en compte la influència que tenen sobre els seus fills o nets, segons el familiar que sigui. Si es dona l'oportunitat a les famílies de tenir present la seva opinió, es pot garantir que posteriorment participin i s'impliquin més en les decisions respecte al centre i l'educació dels seus fills. És a dir, si el que es pretén es que s'impliquin en l'educació, cal primer tenir-les en compte i que ho sentin així. Aquestes actuacions, es poden dur a terme a través de diferents instruments o mecanismes, com enquestes, a les tutories, a les reunions generals, etc. perquè sinó només es limiten a proposar els membres de les AMIPAs, que no representen la totalitat de les famílies. Una vegada que estiguin implicades en l'educació, es podria passar a formar-les de manera més profunda. En un principi, s'explicarien els protocols, les normes i aspectes

més generals per a, posteriorment, anar profunditzant en els beneficis de l'esbarjo, les estratègies que poden utilitzar, etc.

Específicament, la família, pot participar en el pati sempre que sigui possible de manera voluntària: aportant els seus coneixements respecte a certes activitats o jocs tradicionals als que jugava o als que li agradava quan anava a l'escola. Seria molt positiu que s'animés a jugar amb l'alumnat i, si no, estaria bé que almenys ho proposés com a una activitat més del dia, apuntant-ho al taulell (si no es pot, els fills) i inclús explicar al grup que vulgui participar, en què consisteix, com es realitza el joc o activitat, portar el material, si cal, explicar per què li agradava jugar a aquesta activitat, interactuant amb l'alumnat, explicant algun valor que fomenta el joc, el que podran aprendre, etc. També seria interessant que, no només fossin jocs d'esbarjo, sinó que es plantegessin activitats o tallers respecte a alguna habilitat que les famílies vulguin ensenyar a l'alumnat (un tipus de ball, coneixements sobre com cuidar un hort, etc.). Encara que, si ho prefereixen, poden simplement servir de suport per a desenvolupar les activitats ja proposades i participar amb l'alumnat o ajudar al professorat.

L'alumnat

Cal no oblidar, que els protagonistes de l'educació són els aprenents, per lo que caldrà adaptar les dinàmiques que es duguin a terme als seus interessos i motivacions. Per aquest motiu, es podran establir certs mecanismes per a conèixer la seva opinió respecte a com emprar aquest espai i temps. Per exemple, es poden realitzar pluges d'idees en el temps de tutoria, després, cada tutor/a ho pot transmetre a la resta de membres del centre, i finalment prendre una decisió global que integri l'opinió de cada grup.

El que es proposa, és fomentar la participació de l'alumnat i que s'expressin, pensin en el que els agrada, es plantegin com volen construir aquest temps, etc. de manera conjunta. Llavors, el professorat hauria de garantir aquest clima entre els alumnes, facilitant aquesta situació, com a guia, ja que l'objectiu és que ho proposin ells i elles. Encara que, caldrà que s'estigui pendent de que no s'oblidïn certes qüestions: que tot l'alumnat pugui participar a les activitats, que es proposin activitats o jocs de tot tipus (de taula, energètics, creatius...) per a que no estigui descompensat, que cada alumne/a pugui realitzar la seva aportació, encara que sigui mitjançant la votació d'alguna de les idees, etc.

Durant l'esbarjo, l'alumnat realitzarà una participació activa i lliure en el seu desenvolupament, integral. Concretament, es representarà també el rol del lideratge, ja que un dels participants serà el o la mediador/a del grup, com s'explicarà a continuació.

Associacions o entitats

De la mateixa manera que les famílies, poden acudir als instituts altres persones de manera voluntària. Aquestes, poden formar part d'associacions d'oci o culturals, entitats sanitàries, etc. És fonamental el treball en xarxa, ja que la societat s'articula d'aquesta manera, i no de forma aïllada o individual. Per tant, conjuntament, es pot arribar de manera més efectiva a una mateixa meta.

Per exemple, poden acudir per a realitzar dinàmiques sobre temes que fomentin l'esperit crític, depenent del sector o àmbit de l'associació, o sobre com millorar els hàbits alimentaris, entre altres que ja s'estan desenvolupant a l'actualitat. A més d'aquests serveis coneguts, es poden incorporar d'altres que ensenyin competències per a la vida: com relacionar-nos millor, per què és important aprendre a conviure, com podem respectar als demés, etc.

6.2.5. Metodologia

Abans de començar amb aquesta nova metodologia, es podria realitzar, la primera vegada, una "ruta" per tal d'explicar, per grups, el que es realitzarà a cada zona.

Cada setmana, durant l'hora de tutoria, ja que normalment sol ser els divendres a darreres hores, es demanarà a l'alumnat que realitzi una pluja d'idees respecte al que li agradaria realitzar a cada zona i, d'aquesta manera, ens assegurarem de que tot l'alumnat participa, si ho proposen ells mateixos. En aquest cas, com que ja estan plantejades les activitats, les àrees i els recursos, directament hauran de visualitzar el taulell en el que aparegui la data, l'activitat a realitzar, la zona, les normes de convivència, d'ús del material, etc. Aquest, es pot trobar a **l'annex 3** (el de les dinàmiques i el de la seva ubicació). Seguidament, acudirán al lloc en que es realitza l'activitat o taller, i allà trobaran el material (que haurà portat el professorat o mediador/a, de l'aula de material).

Un cop estiguin a la zona que pertoca, si volen participar, encara que sigui observant als companys, hauran de portar una fitxa setmanal (**annex 3**) que es trobarà a la classe i, el mediador o mediadora (que serà un company, elegit per sorteig), posarà un segell que indiqui la zona o el taller que realitza a la data corresponent. Cal tenir en compte que, els agrupaments, a ser possible, serien diferents a cada pati, el qual durarà 30 minuts. Per assegurar-se, caldrà que el professorat que supervisi o els propis mediadors de cada zona, estiguin pendents d'aquesta "norma". Llavors, tot l'alumnat tindrà l'oportunitat, almenys alguna vegada a la setmana, de realitzar totes les activitats. Si l'alumnat prefereix sempre realitzar una sola activitat, no passarà res, ja que s'ha d'entendre que és una elecció o decisió voluntària, però caldrà investigar o analitzar el per què, demanant-li, i intentant motivar-lo a experimentar altres opcions. Depenent de l'activitat, variaran el màxim de participants però, de manera general, haurà de ser entre 10 i 15, degut a la limitació de l'espai.

La finalitat de totes les activitats, es plantejar-les com a una mena de torneig o lliga (en els jocs energètics, que poden durar tot el curs escolar) i concurs (en el que és el propi alumnat que es vota, que pot durar una setmana o un mes, depenent de l'èxit que tinguin les propostes), per a motivar a l'alumnat a participar i a divertir-se.

Dinàmiques

Referent a les activitats o dinàmiques, és imprescindible que siguin més variades, a més de ser motivadores i adaptades a les característiques de l'alumnat, per a que tot l'alumnat vulgui i pugui participar, independentment del clima. Aquestes activitats, és fonamental que quedin recollides des de primera hora a un taulell, de manera visual, per a que l'alumnat pugui orientar-se i informar-se respecte a les activitats que es trobarà al sortir al pati, on pot acudir, quines normes de convivència ha d'assolir per a poder participar, entre altres aspectes. Aquestes normes de convivència, o almenys les més generals, estaria bé que també les elaboressin els mateixos alumnes, a la mateixa sessió de la pluja d'idees, per exemple. D'aquesta manera, ells mateixos serien responsables de crear i complir les normes.

Per a garantir-les, s'assumiran altres responsabilitats, com la del rol de mediador. Un alumne/a de cada activitat serà el o la mediador/a durant el temps en que duri aquesta. El professorat que supervisi, o si hi ha una persona encarregada de l'activitat, pot anar demanant a cada grup,

qui és el o la mediador/a (cada dia serà una persona diferent, a sorteig) per assegurar-se de que algú és el o la responsable de comunicar al professorat que supervisi, el conflicte que hagi succeït, per a poder gestionar-ho i aprendre de cara al següent pati.

El tipus de jocs, activitats o dinàmiques a dur a terme, dependran dels interessos de l'alumnat i dels familiars que participin però, mínimament, garantiran el moviment físic, la socialització, la creativitat, la llibertat i la tranquil·litat o reflexió, en les zones corresponents per a facilitar-ho. Seran artístiques i culturals (ball, cant, música, teatre, pintura o dibuix, fotografia, lectura, escriptura; de poesia per exemple), tecnològiques (que impliquin l'ús compartit del mòbil), esportives, lliures i tranquil·les. Encara que, totes les dinàmiques compartiran un objectiu comú entre els participants, de manera que col·laborin entre ells, donant importància a l'esforç i a la funció de cada membre del grup.

A continuació, s'especificarà, segons el tipus de joc:

a) Físics o de moviment: requereix d'una zona que permeti moviments energètics. Cal tenir en compte que, aquesta àrea ha d'estar el més enfora possible dels jocs creatius (zona natural), ja que aquests darrers suposen concentració.

En els quatre esports (amb les instal·lacions i el material requerit: porteries, xarxa, canastres, pilotes, raquetes, etc.), es duran a terme, cada mes, torneigs. Llavors, hi haurà equips, que jugaran un dia i a una hora determinada.

- **Futbol, Bàsquet i Voleibol:** Es duran a terme les activitats, amb un objectiu comú, per part de cada equip. Es tracta d'aconseguir encertar/xutar/passar la pilota a la cistella/porteria/zona contrària, ja que és de l'equip contrari. D'aquesta manera, l'alumnat s'haurà de coordinar i prendre decisions, prestant atenció als seus companys. Es pot trobar més informació a la **fitxa 1 de l'Annex 4**.
- **Bàdminton i Tennis:** es tracta d'aconseguir, amb la raqueta o pala, que la pilota ocupi la zona de l'equip contrari sense que aquest pugui retornar-la. Es pot trobar més informació a la **fitxa 2 de l'Annex 4**.

b) Socials: aquests jocs requereixen un espai en el que s'afavoreixin les relacions, el joc dramàtic, la imaginació, etc.

- **Microteatre:** es tracta d'improvisar una situació a partir de diferents temes (davant el públic que vulgui). Concretament, és el "teatre social", que serveix per a millorar

les seves habilitats socials en la gestió de conflictes, representant alguna situació, en la que varies persones poden proposar diferents alternatives a la història inicial. Per dur a terme aquest taller, estaria bé que el professorat de filosofia o d'algun servei extern que s'ofereixi voluntari, orienti a l'alumnat durant els primers tallers, almenys. Es pot trobar informació més concreta a la **fitxa 10 de l'Annex 4**.

- **Tik tok:** crear un vídeo graciós o coreografia amb aquesta aplicació, respecte un tema educatiu (per anar a favor de les normes dels centres, només es podrà utilitzar el mòbil per aquest taller). Es pot trobar informació més específica a la **fitxa 9 de l'Annex 4**.

c) **Creatius i cognoscitius:** es troben a una zona que suposa proporcionar materials per a manipular (arbres, fusta, terra, herba...) i per a fomentar la curiositat i la imaginació.

- **Fotografia:** Segons un tema determinat, es realitzarà un “concurs” de fotografia, en la que poden aparèixer models (si tenen permís de consentiment dels pares), objectes, paisatges, etc. El grup proposarà idees i després es poden anar tornant un mòbil d'ells o usar el seu propi, si tots en tenen. S'enviarà la imatge a la conta de la xarxa social de l'institut i, si no en té, es crearà. La que obtingui més vots, es presentarà a la pàgina de les xarxes socials de l'institut (Instagram...). Es pot trobar més informació a la **fitxa 13 de l'Annex 4**.
- **Dibuix (graffi):** es disposarà de diferents materials per a crear una obra sobre un tema que els inspiri, cada setmana serà d'un tema diferent. També es durà a terme la mateixa metodologia que amb el taller de fotografia, per a exposar el material creat i exposar-lo a la xarxa social. Per dur a terme aquest taller, el professorat d'arts plàstiques o d'algun servei extern que s'hauria d'oferir com a voluntari, orientant a l'alumnat durant els primers tallers, almenys. Es pot trobar més informació a la **fitxa 12 de l'Annex 4**.
- **Esriptura de reflexions:** es realitzaran frases “poètiques” o reflexions que es vulguin compartir. Després, es fomentaran debats respecte aquestes qüestions. També es durà a terme la mateixa metodologia que amb el taller de fotografia, per a exposar el material creat i exposar-lo a la xarxa social. Per dur a terme aquest taller, el professorat de català o d'algun servei extern que s'ofereixi voluntari, orientarà a l'alumnat durant els primers tallers, almenys. Es pot trobar més informació a la **fitxa 11 de l'Annex 4**.

d) Lliures: requereixen d'esplanades lliures.

Esplanada: es disposarà de material per si l'alumnat ho vol utilitzar: corda per saltar, elàstics,... En aquest espai, es podran desenvolupar els jocs o les activitats que els voluntaris (d'associacions o entitats, pares o padrins, vulguin realitzar, portant ells el material, en cas de no tenir-lo). Encara que, aquests agents, depenent del que vulguin desenvolupar, podran també ubicar-se en altres zones. També, evidentment, l'alumnat pot realitzar les activitats i els jocs que imagini, ja que és una zona lliure que pot ser utilitzada per qualsevol finalitat educativa i lúdica. Es pot trobar més informació a la **fitxa 5 de l'Annex 4**.

Espai del voltant de la zona lliure:

- **Cricuit:** per a córrer, saltar, mantenir l'equilibri... El professorat d'educació física, si vol, estaria bé que orientés a l'alumnat, i proposés diferents reptes, cada setmana. Es pot trobar més informació a la **fitxa 3 de l'Annex 4**.
- **Pin pon.** Es tracta de passar la pilota a l'altre costat de la xarxa, sense que el company la pugui retornar, amb una pala i sobre una taula. Es pot trobar més informació a la **fitxa 2 de l'Annex 4**.
- **Tres en línia.** Es jugarà sobre el joc pintat a terra, amb el propi cos i en grup. Es pot trobar més informació a la **fitxa 4 de l'Annex 4**.
- **Parchis:** l'alumnat crearà el propi material (un dau gran) per a jugar a aquest joc tradicional, pintat al terra, amb el propi cos. Es pot trobar més informació a la **fitxa 4 de l'Annex 4**.

e) Tranquils: cal tenir en compte que impliquen una zona que apartada per a que permeti reflexionar i que disposi d'equipaments de descans com els bancs.

- **Jocs de taula:** es proporcionaran cartes, "qui es qui", entre altres recursos. L'alumnat crearà el propi material a partir dels seus interessos (esports, personatges, etc.), escacs... Es pot trobar informació més completa a la **fitxa 4 de l'Annex 4**.
- **Peces anti-estrès.** Es fomentaran tallers de relaxació. Per a dur a terme aquest taller, el professorat d'algun servei extern podrà participar de manera voluntària, orientant a l'alumnat durant els primers tallers, per a fomentar eines o estratègies de relaxació,

a partir de l'ús de certs materials. Es pot trobar més informació a la **fitxa 7 de l'Annex 4**.

- **Còmics, revistes,...** La finalitat és estimular alguns debats sobre certs temes llegits. Es pot trobar més informació a la **fitxa 8 de l'Annex 4**.
- **Música:** si algú vol, podrà portar un instrument i ensenyar als companys a utilitzar-lo. O bé, explicar el que vulgui respecte als seus gustos musicals, algun gènere específic, o algun cantant. Per dur a terme aquest taller, el professorat de música o d'algun servei extern (o familiars) que s'ofereixi voluntari, orientarà a l'alumnat durant els primers tallers, almenys. Es pot trobar més informació a la **fitxa 6 de l'Annex 4**.

Materials

Les instal·lacions, també podran variar més, aprofitant certs espais per a fomentar els anteriors factors en l'alumnat. Cal tenir en compte que, algunes de les zones del centre educatiu, es poden aprofitar (Tortosa, 2007): biblioteca, jardins, entrada, etc. Concretament, per a la proposta d'aquest institut, s'utilitzaran diferents instal·lacions (xarxa, porteria i canastra) i materials (taules, cadires, pintures, cordes, roba, mòbil, autoconstruït, entre altres que es poden trobar a les fitxes de **l'annex 4**). En aquest sentit, els materials que es puguin requerir, aniran més enllà de les pilotes de bàsquet i futbol.

6.2.6. Altres aspectes a tenir en compte

Per anar acabant, no s'haurien d'oblidar alguns aspectes generals. En aquest sentit, caldria tenir present alguna activitat alternativa per si no es pogués desenvolupar la planificada, degut a qualsevol motiu. Una altre qüestió important a tenir en compte és que, si algun participant, no volgués participar, no s'ha de forçar, ja que és un espai lliure en el que és voluntari fer-ho. Encara que serà fonamental poder analitzar per què ocorre aquesta situació: si és degut a que no es troba bé, a que no el motiva l'activitat, si és pels companys, què és el que li agradaria realitzar, etc.

Per això, és important que, quan es dissenyin les activitats proposades pels mateixos alumnes, es tinguin en compte les condicions físiques, cognitives i emocionals de tots els participants. Una possibilitat, per a garantir també que els jocs no són més competitius que cooperatius i per a que l'alumnat analitzi les possibilitats que hi pot haver a l'hora de realitzar les seves propostes, és transmetre la informació dels jocs i activitats que es considerin adients, per a que ells puguin escollir les que més els agraden d'aquest llistat i aportar-ne d'altres. Encara que caldrà tenir en compte que tot l'alumnat pugui elegir-ne alguna i, per tant, representin els interessos de la majoria i de manera equitativa.

Finalment, remarcar que l'esbarjo és un dret fonamental que tot alumne/a ha de gaudir i, per tant, no pot ser privat d'aquesta oportunitat. Per a que l'alumnat es pugui desenvolupar de manera integral, cal estimular les capacitats socials i emocionals (a més de les físiques i cognitives), que fonamentalment és a través del pati quan es pot possibilitar. Per això, cal considerar-ho com un espai i una activitat més de la programació del centre, i no sols com un descans ja que, com indica Chaves (2013), si es propicien les estratègies adequades, el pati podrà ser més beneficiós com una oportunitat per a divertir-se i formar-se al mateix temps. En aquest sentit, la finalitat d'aquest treball ha estat millorar la comprensió respecte a la dinamització d'aquest espai i que així es possibilitin les oportunitats que aquest pot oferir, a tot l'alumnat, com a protagonista actiu del seu desenvolupament, el qual ha de ser integral.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Aragay, X., Hierro, E., Martínez, M. i Molins, C. (2012). *Els patis de les escoles: espais d'oportunitats educatives*. Fundació Jaume Bofill i Ivàlua.
- Artavia-Granados, J. M. (2014). El papel de supervisión del personal docente durante el desarrollo del recreo escolar. *Educación: revista de Universidad de Costa Rica*, 38(2). 19-36.
- Artiles, J., Gómez, R. i Hernández, R. (2016). Los recreos del alumnado con discapacidad en centros de educación secundaria. *Siglo Cero: Revista Española sobre Discapacidad Intelectual*, 47(2). 79-98.
- Beltran, J. (2006, 14 i 15 de setembre). *La escuela del siglo XXI. Jugar en serio* [conferència]. La educación en un temps de canvi social accelerat, Logronyo, Espanya.

- Castañeda, I.D. i Zuluaga, A. (2018). Reconocimiento del otro como posibilidad de formación en el recreo. *Plumilla Educativa*, 22(2). 39-58.
- Cenizo, J. M., Fernández-Truan, J. C., Ramírez-Hurtado, J. M. i Raposo, A. (2009). Los equipamientos y recursos materiales en los patios de recreo de los centros de primaria. *Pixel-Bit: Revista de medios y educación* (35). 157-174.
- Centers for Disease Control and Prevention and SHAPE America. (2017). *Strategies for recess in schools*. Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, US Dept of Health and Human Services.
- Chaves, A. L. (2013). Una mirada a los recreos escolares: el sentir y pensar de los niños y niñas. *Revista Electrónica Educare*, 17(1). 67-87.
- Chica, E., Domínguez, R. i García, R.(2012). El recreo también educa. Universitarios y alumnos de primeraria comparten una experiencia de aprendizaje servicio. *Crítica* (982). 80-81.
- Chmelík, F., Frömel, K., Groffik, D., Jakubec, L. i Svozil, Z. (2016). The Role of Physical Education Lessons and Recesses in School Lifestyle of Adolescents. *Journal of School Health*, 86(2). 143-151.
- D'Angelo, L. (2017). Proyecto Patios Divertidos. Programa de inclusión escolar para el alumnado con dificultades de interacción social en los recreos. *Educ@ción en Contexto*, 3. 181-210.
- De Castro, M. (2018). El recreo como espacio-tiempo de valores. *Revista educación en valores*, 1(29). 53-61.
- Díaz, L. (2008). El juego durante el recreo escolar. Si aprendo a comunicar, ¿puedo jugar?. *Educación Física y Deporte*, 27(1). 87-96.
- Domenech, J. F. (2017). *Apoyo a la autonomía y ejercicio físico en el tiempo de recreo* [tesi de doctorat, Universitat Miguel Hernández]. Radiumh.
- Feille, K. (2013). Getting Outside: Three Teachers' Stories of Using the Schoolyard as an Integrated Tool for Elementary Teaching. *Electronic Journal of Science Education*, 17(3). 1-17.
- Feille, K. i Nettles, J. (2019). Permission as Support: Teacher Perceptions of Schoolyard Pedagogy. *Electronic Journal of Science Education*, 23(3). 1-31.
- Frías, L., Landa, M. i Lorente, S. I. (2011). La educación de la conducta en el recreo escolar (original). *Olimpia: Publicación científica de la facultad de cultura física de la Universidad de Granma*, 8(30). 116-124.
- García, C. (2014). *La coeducación en los recreos: propuesta de intervención didáctica en Educación Física atendiendo a las relaciones de genero entre los estudiantes, mediante el uso del material autocontruido*. [tesi de maestría, Universitat d'Oviedo]. Repositori Institucional. <http://hdl.handle.net/10651/27795>

- García-Arias, T. i Nogales-Martínez, C. (2018). El juego dirigido en los recreos como método de inclusión del alumnado con necesidades especiales. *Sportis Sci J*, 4(2) 388-408.
- Gras, P. i Paredes, J. (2015). El recreo ¿solo para jugar?. *EmásF: revista digital de educación física* (36). 18-27.
- Lebrero, M. P., López, F. i Sarrate, F. (2016). El ocio de los jóvenes en situación de vulnerabilidad. Análisis discursivo. *Sport TK: Revista Euroamericana de Ciencias del Deporte* (263). 127-145. <https://reunir.unir.net/handle/123456789/5050>
- Larrote, C., Liesa, O. i Vázquez, S. (2018). Sistemas de ayuda entre iguales con poblaciones de niños del espectro autista en escuelas inclusivas. Una revisión sistemática. *Revista Complutense de educación*, 29(1). 97-111.
- Ministeri d'Educació. (2010, 12 de febrer). *Reial Decret 62 de 2010*. Reial Decret pel que s'estableixen els requisits mínims dels centres que imparteixen l'ensenyament del segon cicle de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària. BOE.
- Molins-Pueyo, C. (2009, abril). *Patis escolars i diversitat sociocultural a Catalunya: una recerca sobre usos i possibilitats per al joc i l'aprenentatge*. Associació Catalana de Sociologia, Catalunya, Espanya.
- Navarro, A. (2012). Actividad física en el recreo. Una buena oportunidad para educar. *Forum Aragón: revista digital de FEAE-Aragón sobre organización y gestión educativa* (5). 42-45.
- Navarro, J. J., Pérez, J. V. i Uceda, F. X. (2014). El Ocio constructivo como estrategia para la integración de adolescentes en conflicto con la ley. *Portularia: Revista de Trabajo Social*, 14(1). 49-57.
- Ramstetter, C. i Fink, D. B. (2019). Ready for Recess? The Elementary School Teacher's Perspective. *American Educator*, 42(4). 34-37.
- Ramstetter, C. i Murray, R. (2017). Time to Play: Recognizing the Benefits of Recess. *American Educator*, 41(1). 17-23.
- Salas-Sánchez, M. I. i Vidal-Conti, J. (2019). Evaluación de varios factores en el tiempo de ocio de centros educativos. *Apunts: Educación física y deportes* (138). 72-81. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2019/4\).138.06](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2019/4).138.06)
- Tesio, A. (2018). Prácticas inclusivas y discursos regulativos en el nivel secundario. Análisis de caso desde la sociología de Basil Bernstein. *Anuario Digital de Investigación Educativa* (1). 761-776. <https://doi.org/10.22529/adie>
- Tortosa, M. T. (2007). Plan de actuación para la mejora de los tiempos libres y de recreo. *Innovación educativa: Una tarea compartida*. 49-56. <https://doi.org/http://hdl.handle.net/10045/12070>

Vieites, M. (2016). El teatro cívico de Percy MacKaye: un pionero en la animación teatral y la pedagogía del ocio. *Espacio, Tiempo y Educación*, 3(1). 421-442.

Vila, J. (2010). El recreo ¿Sólo un descanso?. *Pedagogía Magna* (5). 113-118.

8. ANNEXES

Annex 1. Entrevista als/a les caps d'estudis dels Instituts

Institut 1

- ***Cada dia ocorre el mateix al pati o es realitzen activitats diferents?***

Si, ja que no es realitzen activitats diferents. De manera excepcional, es realitzen torneigs, tallers de Dinamo i activitats lliures. Fa dos o tres anys hi havia un racó de jocs tradicionals.

- ***Es proporciona formació respecte als beneficis i la dinamització de l'esbarjo?***

No. S'ensenya el protocol, amb l'objectiu de disminuir la conflictivitat.

- ***El professorat decideix en aspectes del pati/esbarjo, aportant iniciatives? I l'alumnat? I les famílies***

Si. Per exemple, una vegada, l'alumnat va proposar realitzar un concurs de pin pon.

- ***S'anticipen de manera visual les activitats, amb taulers d'anuncis (data, jocs del dia i normes de convivència)?***

A l'entrada hi ha un cartell sobre els taller que ofereix Dinamo, però sobre les activitats del pati en parlen a l'hora de tutoria.

- ***Es castiga sense esbarjo?***

A vegades si, però es castiga només un transcurs, per a que puguin berenar i anar al bany. Concretament, es va variant el tipus de càstig, per a que no s'acostumin a aquest.

- ***Només s'usa el pati el temps d'esbarjo, o s'aprofita en altres activitats/assignatures?***

S'utilitza per a desenvolupar projectes al primer i al segon curs (per observar a Física i Química, per exemple). També, s'empra per a celebrar les festes com Carnaval.

- ***L'esbarjo es duu a terme abans o després de l'assignatura d'Educació Física?***

A vegades si: els de primer i segon curs, realitzen l'assignatura després del pati, a darrera hora.

- ***Quina grandària té el pati?***

Es desconeix.

- ***Quants patis (espai) hi ha?***

Un.

- ***Temps d'esbarjo:***

- o ***Quan es duu a terme (mitjan matí,...)?***

Després de tres períodes lectius, de 10:45h a 11:05h, i després de dos períodes lectius, de 12:55h a 13:10h, acabant amb una sessió.

- o ***Quants es realitzen (1,2,3...)?***

Dos

- o ***Duració (minuts). Total: 35 minuts.***

20 minuts i 15 minuts.

Institut 2

- ***Cada dia ocorre el mateix al pati o es realitzen activitats diferents?***

Si, exceptuant els torneigs de voleibol quan juga el professorat.

- ***Es proporciona formació respecte als beneficis i la dinamització de l'esbarjo?***

No.

- ***El professorat decideix en aspectes del pati/esbarjo, aportant iniciatives? I l'alumnat? I les famílies?***

Si. Les famílies participen a través de l'AMIPA i també a les jornades culturals, dia de la dona i Sant Antoni.

- ***S'anticipen de manera visual les activitats, amb taulers d'anuncis (data, jocs del dia i normes de convivència)?***

No, perquè sempre es realitzen les mateixes.

- ***Es castiga sense esbarjo?***

Si, excepcionalment.

- ***Només s'usa el pati el temps d'esbarjo o s'aprofita en altres activitats/assignatures?***

També s'utilitza a Educació física, per a realitzar dinàmiques de cohesió de grup, per a realitzar activitats de biologia i plàstica.

- ***L'esbarjo es duu a terme abans o després de l'assignatura d'Educació Física?***

No es té en compte aquest aspecte en la programació.

- ***Quina grandària té el pati?***

4.000 metres quadrats.

- ***Quants patis (espai) hi ha?***

Un, diferenciat en dos espais.

- ***Temps d'esbarjo:***

- o ***Quan es duu a terme (mitjan matí,...)?***

A mitjan matí: de 10:45h a 11:15h.

- o ***Quants es realitzen (1,2,3...)?***

Un.

- o ***Duració (minuts):***

30 minuts.

Institut 3

- ***Cada dia ocorre el mateix al pati o es realitzen activitats diferents?***

Si.

- ***Es proporciona formació respecte als beneficis i la dinamització de l'esbarjo?***

Quan comencen els nous professors/es, se'ls explica com s'ha de supervisar.

- ***El professorat decideix en aspectes del pati/esbarjo, aportant iniciatives? I l'alumnat? I les famílies?***

L'alumnat pot proposar a partir dels delegats de la classe, però no ho solen fer.

- ***S'anticipen de manera visual les activitats, amb taulers d'anuncis (data, jocs del dia i normes de convivència)?***

No, perquè no es realitzen activitats diferents.

- ***Es castiga sense esbarjo?***

Si, per grups de classe, però a vegades també es castiga individualment.

- ***Només s'usa el pati el temps d'esbarjo, o s'aprofita en altres activitats/assignatures?***

A algunes assignatures com Educació Física, si que s'utilitza aquest espai.

- ***L'esbarjo es duu a terme abans o després de l'assignatura d'Educació Física?***

Si. Abans, després i entre els dos patis.

- ***Quina grandària té el pati?***

Es desconeix, però es creu que la grandària és d'entre 500 i 1000 metres.

- ***Quants patis (espai) hi ha?***

Dos.

- **Temps d'esbarjo:**
 - **Quan es duu a terme (mitjan matí,...)?**
De 10:45h a 11:05h i de 12:55h a 13:10h.
 - **Quants es realitzen (1,2,3...)?**
Dos.
 - **Duració (minuts). Total: 35 minuts.**
De 20 minuts i de 15 minuts.

Annex 2. Graelles observació dels patis (dues per a cada institut)

Institut 1

PRIMERA SESSIÓ

Data: 2/ 3/2020

Hora: 12:55h- 13:10h

Nombre de professorat que hi ha al pati: 2

Nombre de jocs/activitats que es realitzen: 0 (va ploure).

ESPAI

Indicadors	SI	NO
És obert, a l'exterior.	X	
Permet explorar i experimentar lliurement.	X	
Està adaptat a les característiques de l'alumnat.	X	
És atractiu o motivant (colors, naturalesa,...).		X

S'aprofiten els desnivells del terreny.	X	
Es distribueix en varies zones.	X	
Les zones estan diferenciades o separades (amb plantes, tancats...).		X
Hi ha una zona apartada i amb equipaments de descans com bancs.	X	
Hi ha una zona lliure amb una esplanada.	X	
Hi ha una zona natural que compta amb arbres, terra, aigua o fusta.	X	
Hi ha una zona energètica que permet fer moviments.	X	
La zona energètica es troba llunyana a la creativa (natural).		X
Hi ha un tauler d'anuncis que permet anticipar de manera visual les activitats, on s'indiquen els jocs del dia, la data i les normes de convivència.		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 1:** es disposa de zones cobertes per a cobrir de la pluja i del sol.
- **Ítem 2:** Si, però en un espai bastant limitat, ja que la majoria de les zones són energètiques.
- **Ítem 5:** Si, encara que es troba asfaltat.
- **Ítem 7:** hi ha una xarxa que separa les pistes.

RECURSOS

Indicadors	SI	NO
Disposa d'equipaments per a realitzar activitats (porteria, canastra...)	X	
S'ofereix material (pilota, autoconstruït, cordes, cartes, música...)		X
Hi ha vigilància (càmeres, agents de seguretat...)		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 14:** porteries, canastres i xarxa de voleibol.
- **Ítem 15:** cal tenir en compte que aquest dia va ploure.

ALUMNAT

Indicadors	SI	NO
Es dona protagonisme a l'alumnat, participant de manera activa.	X	
L'alumnat decideix, consensuant les normes i el joc o activitat.	X	
Les activitats estan basades en els interessos de l'alumnat.	X	
L'alumnat assumeix responsabilitat, per exemple com a mediador/a		X
Existeix jerarquia en la distribució dels grups (els més grans ocupen la majoria de les zones).	X	
Comparteixen lloc els nois i les noies de manera igualitària.	X	
Tot l'alumnat es relaciona.	X	
Els agrupaments en les activitats són heterogenis.	X	

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 21:** els més majors es troben a la zona natural o creativa.

PROFESSORAT

Indicadors generals	SI	NO
El professorat supervisa u observa a l'alumnat.	X	
La supervisió és directa, interactuant amb l'alumnat.	X	
La supervisió és indirecta, a través d'alumnes mediadors, per exemple.		X

Implicació: participa en els jocs o activitats		X
Serveix de modelat: recondueix a l'alumnat de manera positiva, realitza raonaments explicatius, fomenta la cooperació, etc.	X	
S'ubica en zones amagades (bany, racons...).	X	

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 30:** Si, als banys, però no a altres zones amagades. Son dos professors i estan junts a un mateix lloc.

Tipus de supervisió	SI	NO
<i>Correctiva:</i> és autoritària i es centra en corregir més que en intervenir en les causes dels problemes.		X
<i>Preventiva:</i> evita que apareguin problemes.		X
<i>Creativa:</i> orienta en la gestió dels conflictes, amb els implicats.		X
<i>Permissiva:</i> deixa fer i deixa passar, de forma passiva.		X
<i>Paternalista:</i> intenta obtenir resultats immediats amb premis o càstigs, independentment de la cohesió de grup.		X
<i>Moderna o democràtica:</i> es valora a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat.	X	

ACTIVITATS

Indicadors	SI	NO
Són sedentàries.	X	
Són actives: suposen exercitar el físic.		X
Afavoreixen la socialització i les relacions.	X	

Impliquen cooperació per arribar a un objectiu comú.		X
Són competitives.		X
Fomenten la convivència amb valors com el respecte.	X	
Estan estructurades.		X
Són exploratòries.		X
Són formatives (permeten aprendre algun coneixement).		X
Es fomenta un desenvolupament integral (físic, social, emocional i intel·lectual).	X	
S'usen les TIC.		X
S'usa un joc o una activitat com a comodí (el que sempre té èxit).		X
Despertem la curiositat i motivació de l'alumnat.		X
Són segregadores i/o estan estereotipades (sexe, edat o cultura).		X
Tota la comunitat educativa participa: alumnat (tots i totes), pares, padrins, associacions, entitats sanitàries...		X

Tipus de joc/activitat	SI	NO
Lliure: no hi ha cap estructura.	X	
Creatiu i cognoscitiu: fomenta la curiositat i la imaginació, amb l'entorn natural.		X
Tranquil: permet reflexionar i descansar, per exemple en bancs.		X
Lúdic: fomenta la diversió i entreteniment.	X	
Constructiu: permet aprendre a aprendre (comunicar, jugar...).	X	
Tradicional: els que s'han après culturalment.		X
De taula: cartes, dominó, etc.		X

Altres tipus de joc/activitat observats o especificar de l'anterior classificació:

No realitzen cap activitat com a tal, així que s'ha valorat com a activitat tranquil·la i relacional ja que, degut a les condicions meteorològiques, l'alumnat es relacionava entre sí.

SEGONS SESSIÓ

Data: 5/3/2020.

Hora: 12:55h-13:10h.

Nombre de professorat que hi ha al pati: 2

Nombre de jocs/activitats que es realitzen: 4

ESPAI

Indicadors	SI	NO
És obert, a l'exterior.	X	
Permet explorar i experimentar lliurement.	X	
Està adaptat a les característiques de l'alumnat.	X	
És atractiu o motivant (colors, naturalesa,...).		X
S'aprofiten els desnivells del terreny.	X	
Es distribueix en varies zones.	X	
Les zones estan diferenciades o separades (amb plantes, tancats...).		X
Hi ha una zona apartada i amb equipaments de descans com bancs.	X	
Hi ha una zona lliure amb una esplanada.	X	

Hi ha una zona natural que compta amb arbres, terra, aigua o fusta.	X	
Hi ha una zona energètica que permet fer moviments.	X	
La zona energètica es troba llunyana a la creativa (natural).		X
Hi ha un tauler d'anuncis que permet anticipar de manera visual les activitats, on s'indiquen els jocs del dia, la data i les normes de convivència.		X

RECURSOS

Indicadors	SI	NO
Disposa d'equipaments per a realitzar activitats (porteria, canastra...)	X	
S'ofereix material (pilota, autoconstruït, cordes, cartes, música...)	X	
Hi ha vigilància (càmeres, agents de seguretat...)		X

ALUMNAT

Indicadors	SI	NO
Es dona protagonisme a l'alumnat, participant de manera activa.	X	
L'alumnat decideix, consensuant les normes i el joc o activitat.	X	
Les activitats estan basades en els interessos de l'alumnat.	X	
L'alumnat assumeix responsabilitat, per exemple com a mediador/a		X
Existeix jerarquia en la distribució dels grups (els més grans ocupen la majoria de les zones).		X
Comparteixen lloc els nois i les noies de manera igualitària.		X
Tot l'alumnat es relaciona.		X

Els agrupaments en les activitats són heterogenis.		X
--	--	---

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 21:** Els més majors es troben a la zona natural.
- **Ítem 22:** La majoria dels noies i els nois es troben ubicats en zones diferent però cal remarcar que, sobretot a la zona energètica, hi ha més nois. També cal mencionar que alguns grups sí que són heterogenis.
- **Ítem 23:** la majoria de l'alumnat sí que es relaciona, però s'observa a un noi que es troba sol.
- **Ítem 24:** exceptuant el gènere i l'edat, els grups són heterogenis.

PROFESSORAT

Indicadors generals	SI	NO
El professorat supervisa u observa a l'alumnat.	X	
La supervisió és directa, interactuant amb l'alumnat.	X	
La supervisió és indirecta, a través d'alumnes mediadors, per exemple.		X
Implicació: participa en els jocs o activitats		X
Serveix de modelat: reconduex a l'alumnat de manera positiva, realitza raonaments explicatius, fomenta la cooperació, etc.	X	
S'ubica en zones amagades (bany, racons...).		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 30:** Es situen al mig, zona en que s'observa la majoria de l'espai però no les zones amagades.

Tipus de supervisió	SI	NO
----------------------------	-----------	-----------

<i>Correctiva</i> : és autoritària i es centra en corregir més que en intervenir en les causes dels problemes.		X
<i>Preventiva</i> : evita que apareguin problemes.	X	
<i>Creativa</i> : orienta en la gestió dels conflictes, amb els implicats.	X	
<i>Permissiva</i> : deixa fer i deixa passar, de forma passiva.		X
<i>Paternalista</i> : intenta obtenir resultats immediats amb premis o càstigs, independentment de la cohesió de grup.		X
<i>Moderna o democràtica</i> : es valora a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat.	X	

ACTIVITATS

Indicadors	SI	NO
Són sedentàries.		X
Són actives: suposen exercitar el físic.	X	
Afavoreixen la socialització i les relacions.	X	
Impliquen cooperació per arribar a un objectiu comú.	X	
Són competitives.	X	
Fomenten la convivència amb valors com el respecte.	X	
Estan estructurades.		X
Són exploratòries.		X
Són formatives (permeten aprendre algun coneixement).		X
Es fomenta un desenvolupament integral (físic, social, emocional i intel·lectual).		X

S'usen les TIC.	X	
S'usa un joc o una activitat com a comodí (el que sempre té èxit).		X
Despertem la curiositat i motivació de l'alumnat.		X
Són segregadores i/o estan estereotipades (sexe, edat o cultura).		X
Tota la comunitat educativa participa: alumnat (tots i totes), pares, padrins, associacions, entitats sanitàries...		X

Tipus de joc/activitat	SI	NO
Lliure: no hi ha cap estructura.	X	
Creatiu i cognoscitiu: fomenta la curiositat i la imaginació, amb l'entorn natural.		X
Tranquil: permet reflexionar i descansar, per exemple en bancs.	X	
Lúdic: fomenta la diversió i entreteniment.	X	
Constructiu: permet aprendre a aprendre (comunicar, jugar...).	X	
Tradicional: els que s'han après culturalment.		X
De taula: cartes, dominó, etc.		X

Institut 2

PRIMERA SESSIÓ

Data: 6/3/2020

Hora: 10:45h-11:15h

Nombre de professorat que hi ha al pati: 4

Nombre de jocs/activitats que es realitzen: 4

ESPAI

Indicadors	SI	NO
És obert, a l'exterior.	X	
Permet explorar i experimentar lliurement.	X	
Està adaptat a les característiques de l'alumnat.	X	
És atractiu o motivant (colors, naturalesa,...).	X	
S'aprofiten els desnivells del terreny.	X	
Es distribueix en varies zones.	X	
Les zones estan diferenciades o separades (amb plantes, tancats...).		X
Hi ha una zona apartada i amb equipaments de descans com bancs.	X	
Hi ha una zona lliure amb una esplanada.	X	
Hi ha una zona natural que compta amb arbres, terra, aigua o fusta.		X
Hi ha una zona energètica que permet fer moviments.	X	
La zona energètica es troba llunyana a la creativa (natural).		X
Hi ha un tauler d'anuncis que permet anticipar de manera visual les activitats, on s'indiquen els jocs del dia, la data i les normes de convivència.		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 4:** Hi ha dibuixos a les parets, flors, etc.
- **Ítem 10:** Si que hi és, però es troba tancada, i al temps del pati no s'utilitza.

RECURSOS

Indicadors	SI	NO
Disposa d'equipaments per a realitzar activitats (porteria, canastra...)	X	
S'ofereix material (pilota, autoconstruït, cordes, cartes, música...)	X	
Hi ha vigilància (càmeres, agents de seguretat...)	X	

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 14:** porteries, canastres i xarxa de voleibol.
- **Ítem 15:** una pilota.
- **Ítem 16:** càmeres.

ALUMNAT

Indicadors	SI	NO
Es dona protagonisme a l'alumnat, participant de manera activa.	X	
L'alumnat decideix, consensuant les normes i el joc o activitat.	X	
Les activitats estan basades en els interessos de l'alumnat.	X	
L'alumnat assumeix responsabilitat, per exemple com a mediador/a		X
Existeix jerarquia en la distribució dels grups (els més grans ocupen la majoria de les zones).	X	
Comparteixen lloc els nois i les noies de manera igualitària.		X
Tot l'alumnat es relaciona.		X
Els agrupaments en les activitats són heterogenis.		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 21:** Els majors es troben als bancs.
- **Ítem 22:** La majoria dels grups no. Els que juguen amb la pilota són tots nois, però finalment s'uneixen dues noies.
- **Ítem 23:** Hi ha dos nois que es troben sols a un banc. Però la majoria sí que es relaciona.

PROFESSORAT

Indicadors generals	SI	NO
El professorat supervisa u observa a l'alumnat.	X	
La supervisió és directa, interactuant amb l'alumnat.	X	
La supervisió és indirecta, a través d'alumnes mediadors, per exemple.		X
Implicació: participa en els jocs o activitats		X
Serveix de modelat: reconduïx a l'alumnat de manera positiva, realitza raonaments explicatius, fomenta la cooperació, etc.	X	
S'ubica en zones amagades (bany, racons...).		X

Tipus de supervisió	SI	NO
<i>Correctiva:</i> és autoritària i es centra en corregir més que en intervenir en les causes dels problemes.	X	X
<i>Preventiva:</i> evita que apareguin problemes.	X	X
<i>Creativa:</i> orienta en la gestió dels conflictes, amb els implicats.	X	

<i>Permissiva</i> : deixa fer i deixa passar, de forma passiva.		X
<i>Paternalista</i> : intenta obtenir resultats immediats amb premis o càstigs, independentment de la cohesió de grup.		X
<i>Moderna o democràtica</i> : es valora a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat.	X	

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 31:** una professora va darrera els que juguen amb la pilota, intentant que deixin de jugar.
- **Ítem 32:** un professor interactua amb l'alumnat i l'altre observa.

ACTIVITATS

Indicadors	SI	NO
Són sedentàries.	X	
Són actives: suposen exercitar el físic.	X	
Afavoreixen la socialització i les relacions.	X	
Impliquen cooperació per arribar a un objectiu comú.	X	
Són competitives.		X
Fomenten la convivència amb valors com el respecte.	X	
Estan estructurades.		X
Són exploratòries.	X	
Són formatives (permeten aprendre algun coneixement).		X
Es fomenta un desenvolupament integral (físic, social, emocional i intel·lectual).	X	
S'usen les TIC.		X

S'usa un joc o una activitat com a comodí (el que sempre té èxit).		X
Despertem la curiositat i motivació de l'alumnat.		X
Són segregadores i/o estan estereotipades (sexe, edat o cultura).		X
Tota la comunitat educativa participa: alumnat (tots i totes), pares, padrins, associacions, entitats sanitàries...		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 38:** Només els que juguen amb una pilota. També uns nois juguen a bàsquet.

Tipus de joc/activitat	SI	NO
Lliure: no hi ha cap estructura.	X	
Creatiu i cognoscitiu: fomenta la curiositat i la imaginació, amb l'entorn natural.		X
Tranquil: permet reflexionar i descansar, per exemple en bancs.	X	
Lúdic: fomenta la diversió i entreteniment.	X	
Constructiu: permet aprendre a aprendre (comunicar, jugar...).		X
Tradicional: els que s'han après culturalment.		X
De taula: cartes, dominó, etc.		X

SEGONA SESSIÓ:

Data: 12/3/2020.

Hora: 10:45h-11:15h.

Nombre de professorat que hi ha al pati: 9

Nombre de jocs/activitats que es realitzen: 5

ESPAI

Indicadors	SI	NO
És obert, a l'exterior.	X	
Permet explorar i experimentar lliurement.	X	
Està adaptat a les característiques de l'alumnat.	X	
És atractiu o motivant (colors, naturalesa,...).	X	
S'aprofiten els desnivells del terreny.	X	
Es distribueix en varies zones.	X	
Les zones estan diferenciades o separades (amb plantes, tancats...).		X
Hi ha una zona apartada i amb equipaments de descans com bancs.	X	
Hi ha una zona lliure amb una esplanada.	X	
Hi ha una zona natural que compta amb arbres, terra, aigua o fusta.		X
Hi ha una zona energètica que permet fer moviments.	X	
La zona energètica es troba llunyana a la creativa (natural).	X	X
Hi ha un tauler d'anuncis que permet anticipar de manera visual les activitats, on s'indiquen els jocs del dia, la data i les normes de convivència.		X

RECURSOS

Indicadors	SI	NO
Disposa d'equipaments per a realitzar activitats (porteria, canastra...)	X	
S'ofereix material (pilota, autoconstruït, cordes, cartes, música...)	X	
Hi ha vigilància (càmeres, agents de seguretat...)	X	

ALUMNAT

Indicadors	SI	NO
Es dona protagonisme a l'alumnat, participant de manera activa.	X	
L'alumnat decideix, consensuant les normes i el joc o activitat.	X	
Les activitats estan basades en els interessos de l'alumnat.	X	
L'alumnat assumeix responsabilitat, per exemple com a mediador/a		X
Existeix jerarquia en la distribució dels grups (els més grans ocupen la majoria de les zones).		X
Comparteixen lloc els nois i les noies de manera igualitària.		X
Tot l'alumnat es relaciona.		X
Els agrupaments en les activitats són heterogenis.		X

PROFESSORAT

Indicadors generals	SI	NO
El professorat supervisa u observa a l'alumnat.	X	
La supervisió és directa, interactuant amb l'alumnat.		X
La supervisió és indirecta, a través d'alumnes mediadors, per exemple.		X
Implicació: participa en els jocs o activitats	X	
Serveix de modelat: reconduïx a l'alumnat de manera positiva, realitza raonaments explicatius, fomenta la cooperació, etc.	X	
S'ubica en zones amagades (bany, racons...).	X	

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 25:** Només juga el professorat a voleibol. A l'altre espai del pati, si que juga el professorat amb l'alumnat (nois) a futbol.

Tipus de supervisió	SI	NO
<i>Correctiva:</i> és autoritària i es centra en corregir més que en intervenir en les causes dels problemes.		X
<i>Preventiva:</i> evita que apareguin problemes.	X	
<i>Creativa:</i> orienta en la gestió dels conflictes, amb els implicats.	X	
<i>Permissiva:</i> deixa fer i deixa passar, de forma passiva.	X	
<i>Paternalista:</i> intenta obtenir resultats immediats amb premis o càstigs, independentment de la cohesió de grup.		X
<i>Moderna o democràtica:</i> es valora a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat.		X

ACTIVITATS

Indicadors	SI	NO
Són sedentàries.	X	
Són actives: suposen exercitar el físic.	X	
Afavoreixen la socialització i les relacions.	X	
Impliquen cooperació per arribar a un objectiu comú.	X	
Són competitives.	X	
Fomenten la convivència amb valors com el respecte.	X	

Estan estructurades.	X	
Són exploratòries.		X
Són formatives (permeten aprendre algun coneixement).		X
Es fomenta un desenvolupament integral (físic, social, emocional i intel·lectual).		X
S'usen les TIC.		X
S'usa un joc o una activitat com a comodí (el que sempre té èxit).		X
Despertem la curiositat i motivació de l'alumnat.		X
Són segregadores i/o estan estereotipades (sexe, edat o cultura).		X
Tota la comunitat educativa participa: alumnat (tots i totes), pares, padrins, associacions, entitats sanitàries...		X

Tipus de joc/activitat	SI	NO
Lliure: no hi ha cap estructura.	X	
Creatiu i cognoscitiu: fomenta la curiositat i la imaginació, amb l'entorn natural.		X
Tranquil: permet reflexionar i descansar, per exemple en bancs.	X	
Lúdic: fomenta la diversió i entreteniment.	X	
Constructiu: permet aprendre a aprendre (comunicar, jugar...).	X	
Tradicional: els que s'han après culturalment.		X
De taula: cartes, dominó, etc.		X

Institut 3

PRIMERA SESSIÓ:

Data: 6/3/2020.

Hora: 12:55h-13:10h.

Nombre de professorat que hi ha al pati: 3

Nombre de jocs/activitats que es realitzen: 4

ESPAI

Indicadors	SI	NO
És obert, a l'exterior.	X	
Permet explorar i experimentar lliurement.	X	
Està adaptat a les característiques de l'alumnat.	X	
És atractiu o motivant (colors, naturalesa,...).	X	
S'aprofiten els desnivells del terreny.	X	
Es distribueix en varies zones.	X	
Les zones estan diferenciades o separades (amb plantes, tancats...).	X	
Hi ha una zona apartada i amb equipaments de descans com bancs.	X	
Hi ha una zona lliure amb una esplanada.	X	
Hi ha una zona natural que compta amb arbres, terra, aigua o fusta.	X	
Hi ha una zona energètica que permet fer moviments.	X	
La zona energètica es troba llunyana a la creativa (natural).		X
Hi ha un tauler d'anuncis que permet anticipar de manera visual les activitats, on s'indiquen els jocs del dia, la data i les normes de convivència.		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 4:** Les columnes estan pintades de colors i hi ha arbres pel recinte.
- **Ítem 7:** hi ha terra, arbres i amb columnes.

RECURSOS

Indicadors	SI	NO
Disposa d'equipaments per a realitzar activitats (porteria, canastra...)	X	
S'ofereix material (pilota, autoconstruït, cordes, cartes, música...)	X	
Hi ha vigilància (càmeres, agents de seguretat...)		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 14:** dues porteries i dues canastres.
- **Ítem 15:** dues pilotes de bàsquet i una de futbol.

ALUMNAT

Indicadors	SI	NO
Es dona protagonisme a l'alumnat, participant de manera activa.	X	
L'alumnat decideix, consensuant les normes i el joc o activitat.	X	
Les activitats estan basades en els interessos de l'alumnat.	X	
L'alumnat assumeix responsabilitat, per exemple com a mediador/a		X
Existeix jerarquia en la distribució dels grups (els més grans ocupen la majoria de les zones).		X
Comparteixen lloc els nois i les noies de manera igualitària.		X
Tot l'alumnat es relaciona.		X

Els agrupaments en les activitats són heterogenis.		X
--	--	---

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 22:** els nois juguen a les pistes de bàsquet i futbol. Encara que, cal destacar que a les zones tranquil·les si que comparteixen espai.
- **Ítem 23:** s'observa un noi que no es relaciona.

PROFESSORAT

Indicadors generals	SI	NO
El professorat supervisa u observa a l'alumnat.	X	
La supervisió és directa, interactuant amb l'alumnat.	X	
La supervisió és indirecta, a través d'alumnes mediadors, per exemple.	X	
Implicació: participa en els jocs o activitats	X	
Serveix de modelat: reconduïx a l'alumnat de manera positiva, realitza raonaments explicatius, fomenta la cooperació, etc.	X	
S'ubica en zones amagades (bany, racons...).	X	X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 30:** es troba a algunes zones amagades però no a totes, ja que els dos professors es troben junts a una mateixa zona.

Tipus de supervisió	SI	NO
<i>Correctiva:</i> és autoritària i es centra en corregir més que en intervenir en les causes dels problemes.		X
<i>Preventiva:</i> evita que apareguin problemes.	X	
<i>Creativa:</i> orienta en la gestió dels conflictes, amb els implicats.	X	

<i>Permissiva</i> : deixa fer i deixa passar, de forma passiva.		X
<i>Paternalista</i> : intenta obtenir resultats immediats amb premis o càstigs, independentment de la cohesió de grup.		X
<i>Moderna o democràtica</i> : es valora a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat.	X	

ACTIVITATS

Indicadors	SI	NO
Són sedentàries.	X	
Són actives: suposen exercitar el físic.	X	
Afavoreixen la socialització i les relacions.	X	
Impliquen cooperació per arribar a un objectiu comú.	X	
Són competitives.	X	
Fomenten la convivència amb valors com el respecte.	X	
Estan estructurades.		X
Són exploratòries.		X
Són formatives (permeten aprendre algun coneixement).		X
Es fomenta un desenvolupament integral (físic, social, emocional i intel·lectual).	X	
S'usen les TIC.	X	
S'usa un joc o una activitat com a comodí (el que sempre té èxit).		X
Despertem la curiositat i motivació de l'alumnat.		X
Són segregadores i/o estan estereotipades (sexe, edat o cultura).		X

Tota la comunitat educativa participa: alumnat (tots i totes), pares, padrins, associacions, entitats sanitàries...		X
---	--	---

Tipus de joc/activitat	SI	NO
Lliure: no hi ha cap estructura.	X	
Creatiu i cognoscitiu: fomenta la curiositat i la imaginació, amb l'entorn natural.		X
Tranquil: permet reflexionar i descansar, per exemple en bancs.	X	
Lúdic: fomenta la diversió i entreteniment.	X	
Constructiu: permet aprendre a aprendre (comunicar, jugar...).	X	
Tradicional: els que s'han après culturalment.		X
De taula: cartes, dominó, etc.		X

SEGONA SESSIÓ:

Data: 13/3/2020

Hora: 12:55h-13:10h.

Nombre de professorat que hi ha al pati: 4

Nombre de jocs/activitats que es realitzen: 2

ESPAI

Indicadors	SI	NO
És obert, a l'exterior.	X	

Permet explorar i experimentar lliurement.	X	
Està adaptat a les característiques de l'alumnat.	X	
És atractiu o motivant (colors, naturalesa,...).	X	
S'aprofiten els desnivells del terreny.	X	
Es distribueix en varies zones.	X	
Les zones estan diferenciades o separades (amb plantes, tancats...).	X	
Hi ha una zona apartada i amb equipaments de descans com bancs.	X	
Hi ha una zona lliure amb una esplanada.	X	
Hi ha una zona natural que compta amb arbres, terra, aigua o fusta.	X	
Hi ha una zona energètica que permet fer moviments.	X	
La zona energètica es troba llunyana a la creativa (natural).		X
Hi ha un tauler d'anuncis que permet anticipar de manera visual les activitats, on s'indiquen els jocs del dia, la data i les normes de convivència.		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 3:** a les pistes i a la zona lliure, no hi ha cap rampa.

RECURSOS

Indicadors	SI	NO
Disposa d'equipaments per a realitzar activitats (porteria, canastra...)	X	
S'ofereix material (pilota, autoconstruït, cordes, cartes, música...)	X	
Hi ha vigilància (càmeres, agents de seguretat...)		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 15:** una pilota de bàsquet.

ALUMNAT

Indicadors	SI	NO
Es dona protagonisme a l'alumnat, participant de manera activa.	X	
L'alumnat decideix, consensuant les normes i el joc o activitat.	X	
Les activitats estan basades en els interessos de l'alumnat.	X	
L'alumnat assumeix responsabilitat, per exemple com a mediador/a		X
Existeix jerarquia en la distribució dels grups (els més grans ocupen la majoria de les zones).	X	
Comparteixen lloc els nois i les noies de manera igualitària.		X
Tot l'alumnat es relaciona.	X	
Els agrupaments en les activitats són heterogenis.		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 21:** els que no juguen, els més grans, es troben als bancs.
- **Ítem 22:** alguns grups no, només els nois juguen a les zones energètiques.
- **Ítem 24:** per que les noies no participen en els esports energètics.

PROFESSORAT

Indicadors generals	SI	NO
El professorat supervisa u observa a l'alumnat.	X	

La supervisió és directa, interactuant amb l'alumnat.		X
La supervisió és indirecta, a través d'alumnes mediadors, per exemple.		X
Implicació: participa en els jocs o activitats		X
Serveix de modelat: reconduïx a l'alumnat de manera positiva, realitza raonaments explicatius, fomenta la cooperació, etc.		X
S'ubica en zones amagades (bany, racons...).		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 25:** cal tenir en compte que parlen més entre ells, que no pas observen.
- **Ítem 29:** en una de les zones amagades si, a l'altra no.

Tipus de supervisió	SI	NO
<i>Correctiva:</i> és autoritària i es centra en corregir més que en intervenir en les causes dels problemes.		X
<i>Preventiva:</i> evita que apareguin problemes.	X	
<i>Creativa:</i> orienta en la gestió dels conflictes, amb els implicats.		X
<i>Permissiva:</i> deixa fer i deixa passar, de forma passiva.		X
<i>Paternalista:</i> intenta obtenir resultats immediats amb premis o càstigs, independentment de la cohesió de grup.		X
<i>Moderna o democràtica:</i> es valora a cada alumne, la cooperació, la solidaritat i la responsabilitat.		X

ACTIVITATS

Indicadors	SI	NO
-------------------	-----------	-----------

Són sedentàries.	X	
Són actives: suposen exercitar el físic.	X	
Afaveixen la socialització i les relacions.	X	
Impliquen cooperació per arribar a un objectiu comú.	X	
Són competitives.	X	
Fomenten la convivència amb valors com el respecte.	X	
Estan estructurades.		X
Són exploratòries.	X	
Són formatives (permeten aprendre algun coneixement).		X
Es fomenta un desenvolupament integral (físic, social, emocional i intel·lectual).		X
S'usen les TIC.	X	
S'usa un joc o una activitat com a comodí (el que sempre té èxit).		X
Despertem la curiositat i motivació de l'alumnat.		X
Són segregadores i/o estan estereotipades (sexe, edat o cultura).		X
Tota la comunitat educativa participa: alumnat (tots i totes), pares, padrins, associacions, entitats sanitàries...		X

Altres aspectes observats (i/o especificar algun ítem):

- **Ítem 47:** el mòbil.

Tipus de joc/activitat	SI	NO
Lliure: no hi ha cap estructura.	X	

Creatiu i cognoscitiu: fomenta la curiositat i la imaginació, amb l'entorn natural.	X	
Tranquil: permet reflexionar i descansar, per exemple en bancs.	X	
Lúdic: fomenta la diversió i entreteniment.	X	
Constructiu: permet aprendre a aprendre (comunicar, jugar...).	X	
Tradicional: els que s'han après culturalment.		X
De taula: cartes, dominó, etc.		X

Annex 3. Material per l'alumnat (proposta de millora)

Taulell de les dinàmiques

DINÀMIQUES DEL PATI
DEL 20 AL 24 D'ABRIL

TIK TOK
Finalitat
Realitzar un vídeo divertit i educatiu.
Norma principal
Només s'usa el mòbil per l'activitat.

DIBUIX I REFLEXIÓ
Finalitat
Representar alguna idea sobre un mateix tema, a través del dibuix i l'escriptura.
Norma principal
Compartir el material.

ESPORTS
Finalitat
Jugar en equip amb un objectiu comú, a partir de certs Materials.
Norma principal
Anar amb precaució.

DE TAULA I LECTURA
Finalitat
Jugar en grup a diferents jocs de taula (també inclou els que es troben al terra) i llegir comics i/o revistes.
Norma principal
Procurar que el material no es perdi.

LLIURE
Finalitat
Utilitzar el material que hi ha disponible o realitzar les activitats que es prefereixin.
Norma principal
Anar amb precaució.

TEATRE
Finalitat
- Representar una situació que es vulgui expressar.
- Improvitzar una escena.
Norma principal
Prestar atenció.

FOTOGRAFIA
Finalitat
Fotografiar objectes, l'entorn, companys, etc. per expressar alguna cosa relacionada amb un tema determinat.
Norma principal
Demandar si la persona vol ser fotografiada.

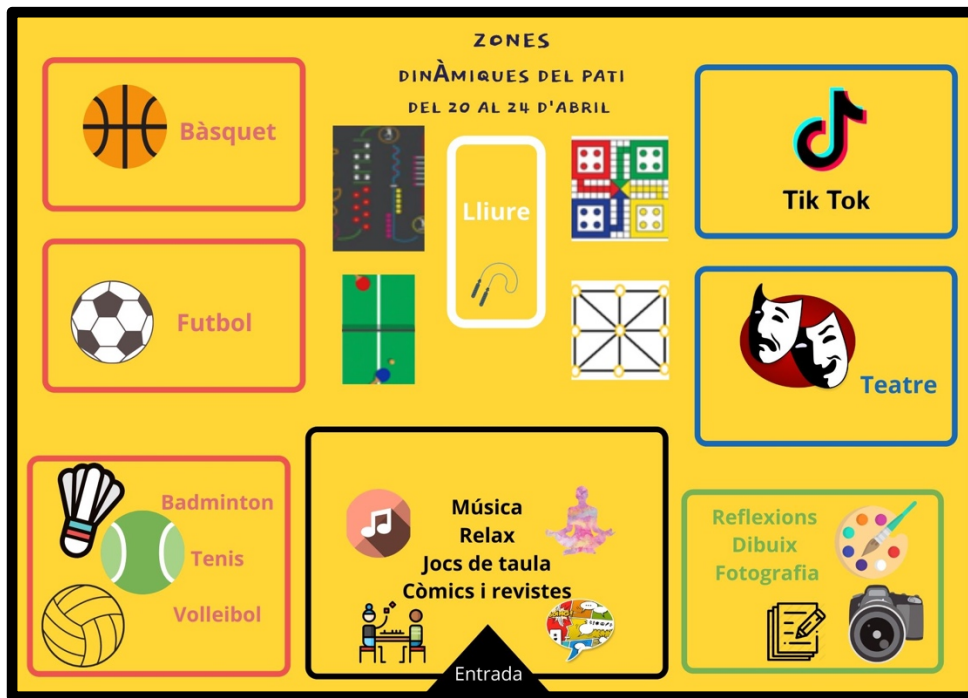
CIRQUÏT
Finalitat
Completar un circuit d'obstacles fins arribar a la meta, per equips.
Norma principal
Anar amb precaució.

MÚSICA
Finalitat
- Ensenyar als companys alguna habilitat musical.
- Compartir els gustos musicals.
Norma principal
Prestar atenció.

RELAX
Finalitat
Realitzar tècniques de relaxació i aprendre estratègies.

Font: elaboració pròpia

Taulell de la ubicació de les dinàmiques

Font: elaboració pròpia

Fitxa pels segells de les activitats que realitza cada alumne/a

FITXA DE PARTICIPACIÓ

NOM: _____ MES: _____

DILLUNS 20	DIMARTS 21	DIMECRES 22	DIJOUS 23	DIVENDRES 24
PRMER PATI	PRMER PATI	PRMER PATI	PRMER PATI	PRMER PATI
SEGON PATI	SEGON PATI	SEGON PATI	SEGON PATI	SEGON PATI

Annex 4. Fitxes de les dinàmiques (proposta de millora)

Activitat n° 1

Jocs o esports de pilota (bàsquet, futbol i voleibol)
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none">- Potenciar el treball col·laboratiu.- Fomentar la presa de decisions.- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.- Millorar les relacions, a partir de l'adquisició d'habilitats socials i la interacció.- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat.- Alliberar tensions.
<p>Destinataris:</p> <p>Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.</p>
<p>Descripció:</p> <p>a) Inici</p> <p>El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.</p> <p>Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els</p>

grups, segons els participants que hi hagi en aquell moment, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Es duran a terme les activitats, amb un objectiu comú, per part de cada equip (2) de jugadors. Es tracta d'aconseguir encertar/xutar/passar la pilota a la cistella/porteria/zona contrària, ja que és de l'equip contrari. D'aquesta manera, l'alumnat s'haurà de coordinar i prendre decisions, prestant atenció als seus companys.

c) Tancament

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona oest o de l'esquerra del pati. Concretament, a la part superior, es podrà jugar a bàsquet i, a la central, es podrà jugar a futbol.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

- **Bàsquet:** hi haurà 10 participants, agrupats en dos equips de 5 persones.
- **Futbol:** jugaran 14 participants, agrupats en dos equips de 7 persones.
- **Voleibol:** participaran 12 participants, agrupats en dos equips de 6 persones.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Porteries/Canastres/xarxa.
- Pilota: de bàsquet, de futbol i de voleibol.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques, desinterès de l'alumnat, falta de material...):

El joc de l'estàtua: l'alumnat va caminant (a una zona coberta, si cal) i, quan el professorat, voluntariat o mediador/a ho indica, s'han d'aturar. També es poden formar varis grups, per a que els motivi més aconseguir l'objectiu comú. És un exercici que ajuda a millorar les habilitats pels anteriors jocs de pilota.

Activitat nº 2**Jocs o esports de raqueta (bàdminton, tennis i pin pon)****Objectius:**

- Potenciar el treball col·laboratiu.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Millorar les relacions, a partir de l'adquisició d'habilitats socials i la interacció.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat.
- Alliberar tensions.

Destinataris:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Es duran a terme les activitats, amb un objectiu comú per part de cada equip (2) de jugadors (1 o 2 per equip). Es tracta d'aconseguir, amb la raqueta o pala, que la pilota ocupi la zona de l'equip contrari sense que aquest pugui retornar-la. D'aquesta manera, l'alumnat s'haurà de coordinar i prendre decisions, prestant atenció als seus companys.

c) Tancament

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona oest o de l'esquerra del pati. Concretament, es podrà jugar a la part inferior d'aquesta zona.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Podran jugar 2 o 4 jugadors. S'intentarà que siguin 4, per a que comparteixin un objectiu comú.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Xarxa.
- Taula de pin pon amb xarxa.
- Pilota de tennis, pin pon i bàdminton.
- Raquetes de tennis, pin pon i bàdminton.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat,...)

Els tassons: encertar, amb les mans, les pilotes de pin pon a dins diferents tassons (de cartró). Es pot realitzar de la mateixa manera, en grups. Requereix del material: pilotes de pin pon o, sinó, bolles fetes amb paper de diari, per exemple, i tassons o algun recipient que es trobi o es disposi.

Activitat n° 3**Circuit****Objectius:**

- Potenciar el treball col·laboratiu.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Millorar les relacions, a partir de l'adquisició d'habilitats socials i la interacció.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat.
- Alliberar tensions.

Destinatari:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Cada grup, crearà una zona del circuit, segons consideri, amb la supervisió del o la moderador/a, el professorat i/o el voluntariat. Quan es doni l'ordre, hauran d'aconseguir acabar el circuit sencer, realitzant el relleu al següent company. És a dir, realitzaran el circuit individualment, per aconseguir un objectiu comú. En aquest sentit, es donarà importància a l'agilitat per a coordinar-se amb els companys. Podran modificar el circuit tantes vegades com vulguin.

c) Tancament

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona nord del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a la part de l'esquerra, entre la zona lliure i l'esportiva.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Participaran fins a 15 persones, en grups de 5.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Es poden utilitzar materials d'Educació Física: cons, elàstics, cordes, bancs, etc.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques, desinterès de l'alumnat o falta de material):

Figures: ja que aquesta activitat és per aquells que es motiven amb els reptes es proposa realitzar, amb la mateixa metodologia (per relleus), l'activitat de les figures, que consisteix en realitzar diferents figures, les que s'indiquin, amb el mateix cos i en grups.

Activitat n° 4

Jocs de taula (inclou els que estan pintats al terra)

Objectius:

- Potenciar el treball col·laboratiu.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Millorar les relacions, a partir de l'adquisició d'habilitats socials i la interacció.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat
- Fomentar la presa de decisions.
- Alliberar tensions.
- Desenvolupar la personalitat.

Destinataris:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:

a) Inici

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els

grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Es duran a terme diferents jocs de taula, que dependran del material:

- ***Qui es qui o cartes:*** ho poden crear ells mateixos, a la zona creativa, a partir dels seus interessos (jugadors d'esports, cantants, personatge il·lustres, etc.). Es tracta d'esbrinar de qui s'està parlant o s'està descrivint, a partir de certs aspectes que defineixen a la persona.
- ***Monopoli benèfic:*** seria el mateix joc però enlloc de basar-se en el capital personal, els diners serviran per a bones causes, plantejades per ells mateixos (poden ser petits actes) i cal explicar el que es realitzarà per arribar a aconseguir la fita: realitzar manifestacions, crear difusió per les xarxes socials, convèncer als seus companys de la importància que té la situació, etc.
- ***Party & Co:*** el poden crear ells mateixos, ja que es tracta de desenvolupar preguntes sobre diferents temàtiques, realitzar proves de mímica, de cant, de dibuix, etc.

c) Tancament

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona sud del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a la part central. Encara que, cal tenir en compte que també es poden desenvolupar aquestes dinàmiques a la zona nord del pati, entre la zona social i la lliure, ja que es troben pintades al terra.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Podran jugar en equips de 3-4 persones, l'alumnat que vulgui. Com a màxim, podran jugar un total de 5-6 equips, per a cada joc.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Dau gran (per jugar al parxís pintat a terra): el poden crear ells mateixos, en un altre moment, a la zona creativa.
- Material específic de cada joc de taula: si fan falta fitxes, daus petits, etc. Estaria bé que, també, ho creessin ells mateixos, ja que així aprendrien a valorar el material. Pot ser una activitat a realitzar un dia a la zona creativa.
- Taules.
- Cadires.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques, desinterès de l'alumnat, falta de material...):

Laberint: Dibuixar o crear (amb objectes) un laberint el més complicat possible a un company i que l'hagi de resoldre. Material necessari: llapis, goma, paper reciclat, o altres objectes per a formar el laberint (pedres...).

Activitat nº 5

Joc lliure (a partir de materials)

Objectius:

- Potenciar l'autonomia.
- Fomentar la presa de decisions.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Millorar les relacions, a partir de l'adquisició d'habilitats socials i la interacció.
- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions.
- Fomentar l'autoconeixement.
- Desenvolupar la personalitat.

Destinatari:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

No hi haurà cap activitat concreta a realitzar, ja que es tracta d'una zona en la que cada persona pot fer el que vulgui amb el material que se li proporciona.

c) Tancament

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona nord del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea central d'aquesta zona, entre el circuit i el joc de taula pintat al terra.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Podran jugar els participants que vulguin, però s'intentarà que els agrupaments siguin proporcionals a cada joc o activitat que realitzin, de manera que no hi hagi més d'unes 30 persones a la mateixa zona (zona lliure).

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Cordes.
- Elàstics.
- Mocador.
- Etc.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques, desinterès de l'alumnat, falta de material...):

Dinàmica de grup (fila): es proporcionaran idees per a treballar en activitats grupals. Per exemple: haver de col·locar-se en fila sense parlar, segons diferents criteris: edat, altura, etc.

Activitat nº 6

Música
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none">- Aprendre a valorar els interessos de cada un/a, respectant la diversitat.- Millorar les habilitats socials, a partir de la interacció.- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.- Millorar la presa de decisions.- Fomentar l'autonomia.- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions.- Potenciar l'autoconeixement i autoconfiança.- Desenvolupar la personalitat.- Estimular la curiositat.
<p>Destinataris:</p> <p>Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.</p>
<p>Descripció:</p> <p>a) Inici</p>

Els voluntaris o l'alumne/a que vagi a presentar els seus interessos musicals a la resta de companys, prepararà el material. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència i de l'ús del material. Seguidament, si cal, es formaran els grups segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

L'alumnat que vulgui i que ho hagi comunicat prèviament a la tutoria, exposarà als seus companys, els seus gustos musicals, un instrument que li agradaria tocar o que hagi après a tocar, explicant per què li agrada tant, a què li recorda, què li fa sentir, etc. Després, la resta de companys, compartiran els seus gustos musicals, debatran respecte a diferents estils i parlaran sobre el tema que sorgeixi, relacionat amb la música.

També, si s'ha portat l'instrument o s'ensenya aquest (pot ser un retall de revista, un dibuix, una fotografia, un vídeo o imatge del mòbil...), es pot explicar la manera en que s'utilitza. Per exemple, es poden dibuixar tecles de piano (cada alumne el seu) i que hagin d'aprendre certes partitures. Mentrestant, la persona que hagi exposat el taller, revisarà com ho fan i els aconsellarà com millorar. Estaria bé que es pogués utilitzar el mòbil, per a ensenyar els sons o les cançons. Si es tracta d'un gènere musical concret, es poden aprendre diferents cançons.

c) Tancament

En cas de que les lletres no siguin adequades o educatives, es pot debatre després de dur a terme l'activitat, per expressar les seves reflexions i estimular l'esperit crític. Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona sud del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea central d'aquesta zona, entre la zona energètica i la creativa.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 10 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai de la zona tranquil·la.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Instrument, si es disposa d'un.
- Mòbil (per ensenyar l'estil musical).
- Paper reciclat.
- Llapis.
- Taula.
- Cadires.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat):

DJ: si l'activitat no acaba de motivar a l'alumnat, es pot utilitzar una aplicació gratuïta i fàcil d'utilitzar (Virtual DJ) que serveix per a mesclar diferents cançons o ritmes, com un/a DJ. Es pot dur a terme amb el mòbil, cal descarregar-se l'aplicació. Podrien tornar-se i anar composant un tema a partir de cada aportació individual.

Batucada/altres grups (rock, pop, rap, etc.): si hi hagués espai suficient, com per a no molestar a la resta de companys i es pogués proporcionar el material pertinent, seria bastant interessant que poguessin practicar en grup, segons diferents estils musicals, i a les celebracions, que poguessin tocar.

Activitat n° 7

Relaxació (peces anti-estrès)
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none">- Millorar l'autoestima.- Fomentar l'autoconeixement.- Aprendre a autogestionar les emocions.- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions i els seus sentiments.- Desenvolupar la personalitat.- Potenciar l'autoconfiança.- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat.
<p>Destinataris:</p> <p>Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.</p>
<p>Descripció:</p> <p>a) Inici</p> <p>El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.</p>

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

S'oferirà material per a poder desencadenar i resoldre la seqüència de les peces, per tal de garantir certa relaxació, el que ajuda a autogestionar les emocions, superant la frustració. Poden ser els de metall o els de fusta. Poden realitzar-ho per equips també i, segons els participants, es poden anar tornant el temps (5 minuts cada membre del grup), per intentar-ho resoldre.

c) Tancament

Finalment, es podrà parlar sobre per què els ha servit aquesta dinàmica i si es senten més relaxats, de manera que debatin entre ells. L'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona sud del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea central d'aquesta zona, entre la zona energètica i la creativa.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 10 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai de la zona tranquil·la.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Taules.
- Cadires.
- Peces o trencaclosques de metall/fusta.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques, desinterès de l'alumnat o falta de material):

Dinàmiques de yoga/relaxació: el yoga pot ser divertit per a ells, ja que suposa mantenir l'equilibri i concentrar-se. Una manera lúdica és jugar al *Twister*, que és un joc que implica les mateixes condicions. Es pot crear el material, pintant a una tela blanca alguns cercles amb pintura, en un altre moment, a la zona creativa. Es tracta de col·locar una mà o un peu on s'indiqui: en un color i zona determinada. Al final, acaben embullant-se, però és divertit.

Activitat nº 8**Lectura de còmics i revistes****Objectius:**

- Potenciar la imaginació i la creativitat.
- Desenvolupar l'atenció i la percepció.
- Fomentar la presa de decisions i l'autonomia.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Estructurar el pensament.
- Estimular la curiositat.
- Adquirir nou vocabulari.

Destinataris:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, de la dinàmica i de l'ús del material. Després, s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Podran llegir els còmics o revistes que vulguin i, després, es formaran grups i es comentaran el que han llegit, el que opinen, el que més els agrada, etc.

c) Tancament

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona sud del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea central d'aquesta zona, entre la zona energètica i la creativa.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 10 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai de la zona tranquil·la.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Revistes.
- Còmics.
- Bancs o cadires.
- Taules.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat):

Club de lectura: es pot generar un debat respecte als llibres, revistes, còmics, etc. que més els han agradat i expressar-se compartint interessos.

Activitat n° 9**Tik Tok****Objectius:**

- Potenciar la imaginació i la creativitat.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat

- Fomentar la presa de decisions i l'autonomia.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Estructurar el pensament.
- Estimular la curiositat.
- Millorar l'autoestima.
- Fomentar l'autoconeixement.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions.
- Desenvolupar la personalitat.
- Potenciar l'autoconfiança.
- Millorar les habilitats socials, a partir de la interacció.
- Potenciar el treball col·laboratiu.

Destinatari:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:

a) Inici

El professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindran en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, de la dinàmica i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Es descarregaran l'aplicació Tik Tok, si no la tenen, i empraran un mòbil per grup. Hauran de representar una coreografia, ball, cançó, escena còmica, etc. que sigui respectuosa. Ensellaran, realitzant diferents funcions, per tal de que el resultat sigui

original. Un dels participants, si no vol aparèixer al vídeo aquell dia, o si ho prefereix, pot gravar i editar.

c) Tancament

S'enviarà el vídeo editat, si s'ha acabat (sinó es podrà seguir un altre dia), a la compta de l'institut i, després, es pujaran a una publicació el més sorprenent de la setmana. La intenció és que tots tinguin la oportunitat de "guanyar" en algun moment, per a que es sentin orgullosos de la seva creació.

Finalment, l'alumnat portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona de l'oest del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea superior d'aquesta zona.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 15 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai. Podrien agrupar-se en equips de 5 persones.

Recursos humans:

- Professorat.
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.).
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Mòbil: un per cada grup.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat):

Coreografia de Just Dance: S'observarà una coreografia a *Youtube* de Just Dance, que és un videojoc de ball. Poden aprendre alguns passos, modificar-los, crear nous moviments, etc.

Per exemple:

<https://www.youtube.com/watch?v=YteMhrQvfCo>

Activitat nº 10**Teatre social****Objectius:**

- Millorar l'autoestima i l'autoconfiança.
- Potenciar la imaginació i la creativitat.
- Desenvolupar l'atenció o concentració i la percepció.
- Fomentar la presa de decisions i l'autonomia.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Estructurar el pensament.
- Fomentar l'autoconeixement.
- Aprendre a autogestionar les emocions.
- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions i els seus sentiments.
- Desenvolupar la personalitat.
- Millorar les habilitats socials, a partir de la interacció.

Destinataris:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Es durà a terme un teatre social. És a dir, cada grup assajarà una situació que pugui ser real i després la representaran. Els membres del grup proposaran una idea cada un i, després, elegiran la que més els faci ganes. Un d'ells, al que se li ocorri la història que decideixin representar, serà el director i guiarà l'assaig, indicant a cada actor el paper que ha de realitzar a cada escena.

c) Tancament

Després d'assajar durant uns 10 minuts (ja que és una escena curta, micro-teatre) la representaran davant la resta de grups i qui vulgui fer d'espectador. El públic, haurà d'explicar la situació observada i proposar possibles alternatives al final, improvisant altres solucions. D'aquesta manera, aprendran a afrontar els conflictes i s'estimularà la creativitat.

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona de l'oest del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea central d'aquesta zona.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 15 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai. Podrien agrupar-se en equips de 5 persones.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Roba i accessoris per a la interpretació: un bastó, un mocador, una americana, una corbata, una carpeta, etc.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat):

Mímica: per grups, hauran d'esbrinar quina pel·lícula s'està representant amb mímica (sense parlar).

Activitat nº 11

Espectura de reflexions

Objectius:

- Desenvolupar la personalitat.
- Fomentar l'autoconeixement.
- Potenciar la imaginació i la creativitat.
- Millorar l'autoestima i la confiança en un/a mateix/a.
- Desenvolupar l'atenció o la concentració i la motricitat.
- Fomentar la presa de decisions i l'autonomia.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Estructurar el pensament.
- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions i els seus sentiments.

Destinatari:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

Cada subgrup, parlarà respecte al que hagi viscut els darrers dies, els seus interessos o altre tema que prefereixi explicar. Després, es demanarà que es posin d'acord sobre un tema que els agradaria escriure. Quan arribin a un acord, cada participant

realitzarà un escrit o una frase, respecte a les reflexions que li suggereixen el tema. Es pot escriure en forma de poema o simplement expressant una idea. Després, compartiran al subgrup, el que han escrit sobre el mateix tema.

c) Tancament

Per anar acabant, elegiran una de les frases de cada tema i l'exposaran a la resta del grup o, si volen, ho poden ensenyar tots. Abans d'acabar, si sobra temps, poden debatre respecte a per què han escollit aquest tema, què opinen la resta sobre l'argument, etc.

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona de l'oest del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea inferior d'aquesta zona.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 9 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai. Es poden dividir en subgrups en 3.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Paper reciclat.

- Llapis.
- Taula.
- Cadires.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat):

Aportacions: en subgrups, s'explicaran les frases fetes que més els han marcat a la seva vida i el per què, si volen. Després, n'elegiran una i debatran respecte al seu significat. Per exemple:

“Si jutges a un peix per la seva habilitat per a trepar arbres, pensarà tota la vida que és un inútil”.

Activitat nº 12

Dibuix (graffitis)

Objectius:

- Potenciar la imaginació i la creativitat.
- Millorar l'autoestima i la confiança en un/a mateix/a.
- Fomentar l'autoconeixement i el desenvolupament de la personalitat.
- Facilitar el coneixement de l'entorn que els envolta.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat.
- Fomentar la presa de decisions i l'autonomia.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, etc.
- Estructurar el pensament.
- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions i els seus sentiments.
- Aprendre a valorar els interessos de cada un/a, respectant la diversitat.

- Millorar les habilitats socials, a partir de la interacció.

Destinatari:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

L'alumnat es reunirà en subgrups i pensarà en com representar una frase en un dibuix. Per exemple, la frase pot ser "nosaltres podem canviar la història de sempre".

Després, quan cada un hagi exposat la seva idea, elegiran la que més els hagi agradat, per a que treballin de manera col·laborativa, i ho plasmaran a un dibuix.

c) Tancament

Si una de les propostes agrada molt a la majoria dels grups, es pot proposar, a la tutoria, realitzar el graffiti com activitat de fi de curs.

Finalment, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona de l'oest del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea inferior d'aquesta zona.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 9 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai. Es poden dividir en subgrups de 3 persones.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Pintures.
- Paper reciclat.
- Taula.

- Cadires.

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques, desinterès de l'alumnat o falta de material):

Imaginar: Es posarà una cançó. Després, hauran de plasmar el que han imaginat mentre escoltaven la música o el que els ha suggerit.

Activitat nº 13

Fotografia

Objectius:

- Facilitar el coneixement de l'entorn que els envolta.
- Millorar l'autoestima i la confiança en un/a mateix/a.
- Potenciar la imaginació, la creativitat i la curiositat.
- Desenvolupar l'atenció, la percepció i la motricitat.
- Fomentar la presa de decisions i l'autonomia.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Estructurar el pensament.
- Alliberar tensions, exterioritzant les seves emocions i els seus sentiments.
- Desenvolupar la personalitat i l'autoconeixement.
- Aprendre a valorar els interessos de cada un/a, respectant la diversitat.
- Millorar les habilitats socials, a partir de la interacció.
- Consolidar certs valors com el respecte pels companys, per les normes i pel material, la solidaritat, la tolerància, l'empatia, etc.
- Potenciar el treball col·laboratiu.

Destinatari:

Alumnat dels Instituts d'Educació Secundària, que es trobin cursant aquesta etapa educativa, és a dir, ESO, FP i Batxillerat.

Descripció:**a) Inici**

El professorat o els voluntaris, portaran el material corresponent de l'aula de material o, en tot cas, encomanarà a l'alumne/a que exerceixi de mediador/a que ho reculli. Mentrestant, es marcaran les fitxes de l'alumnat que vulgui participar, amb un segell. D'aquesta manera, es tindrà en compte els cops que juguen a la mateixa activitat. Les fitxes, que es trobaran sempre a la seva aula, les portarà l'alumnat a cada pati.

Per a començar, el professorat, el voluntariat o el/la mediador/a, recordarà les normes de convivència, del joc i de l'ús del material. Seguidament, es formaran els grups, segons els participants que hi hagi, i s'explicarà el desenvolupament de l'activitat.

b) Desenvolupament

En grups de 3 persones, observaran fotografies amb un mòbil, de *Pinterest* (si no la tenen, la poden descarregar o registrar-se a la web, en perfil privat). Quan s'hagin inspirat i els sorgeixin idees, realitzaran els fotografies a l'espai que disposen. Alguns dels tres membres, pot aparèixer a les fotografies i poden representar certes idees:

c) Tancament

Finalment, escolliran una de les fotografies, la que més els agradi, i l'ensenyaran als companys, explicant per què han decidit realitzar-la i debatan en gran grup els temes que sorgeixin a partir de les fotografies. Si una fotografia agrada molt a tot el grup, es pot enviar a l'Instagram o Facebook de l'institut i penjar-la.

Després, l'alumnat ajudarà a recollir el material i portarà la fitxa de participació a l'aula per, el divendres durant l'hora de tutoria, entregar la fitxa completa, on apareixeran totes les activitats a les que s'ha participat durant la setmana, en els dos esbarjos.

Context espacial i temporal:

L'activitat es durà a terme a la zona de l'oest del pati. Concretament, es podrà desenvolupar a l'àrea inferior d'aquesta zona.

La durada serà de 30 minuts, a cada esbarjo, ja que és el temps del que es disposarà per estar a aquest espai.

Agrupació:

Seria convenient que, a aquesta dinàmica, hi hagués un màxim de 9 persones a cada pati, degut a la limitació de l'espai. Es podran dividir en grups de 3, per exemple.

Recursos humans:

- Professorat
- Voluntaris (familiars, associacions, etc.)
- Alumnat de secundària.

Recursos materials:

- Pati: zona destinada a la dinàmica.
- Mòbil (un per subgrup).

Horari:

- Cada pati.
- De 9:45h a 10:15h i de 11:45 a 12:15h.

Activitat alternativa (degut a condicions meteorològiques o desinterès de l'alumnat).

Missatge secret: per grups, dos membres hauran d'esbrinar el que intenta comunicar la persona que fotografia, mitjançant aquestes imatges. Pot demanar que apareguin a la fotografia, dient com s'han de col·locar. Es podrà donar una pista sobre cada fotografia.